

«ملی تورک طلبه برلکی» ننگ اولکو قورالی «برلک»
غازی قاسیمک بر خطابیسی

اونیوه درسیته گه نچالگری!

بو جوق بویوک انقلاب ایشده کی وظیفه مسئولیتی سنک و جیدانکی
براقلمشدر. بو دیمه کدر، که بو یلکی وه حریت اوچاغینک ائک یا کلمه
اولچوسی سن اولاجاقسک. سنک کسیتک اوکا قیمت ویره جه ک، سن
اوننگ ازری اولدیغک قادار اودا سنک مفکوره کک، اراده کک
بر شاه ازری اولاجاقدر.

سن بوتون جهان، ملکتک بویوک کلکینی پالکر ناریجکده کجیش
مدینت ازلره کده ده کیل اشتغالکده ده گوتوره جه کسک!

زمان زمان لاو دالماری خالده سندن تاشان مفکوره حیجانه،
اوکده دورولماز بر احترام قدرنی ویره دهک یا باجاقسک جمله له تورک
ملتیسی، به نلکیتک اولدیگی کیسی، طبیعتکده خاکسی یا باجاقدر.

بویوک وه تاریخی این باشلامشدر. یه کی بر قورنولوش ساوانی وار:
تورک ملتیسی طبیعتکده امارشدهن قورناراجاغز.

اونیوه درسیته گه نچی!

بویوک این سنی به کلپور! وظیفهک پالکر دویساق وه دویدیکر
حایقیرماق ده گیلدر! بویوک اینک وار. حیاتکک بر نهک معانی وار:
تورکیمی یوکسه تلهک. پالکر بونی دوشونه جه کسک، بونگ ایچین
جالیشاق، دایما جالیشاقسک. هر آچی به هر کوچلکه کوکی
ویره دهک جالیشاقسک!

سنک لا بار اتواردا وه کتبخانه ده کیچیره جه کک هر کون، تورک
ملته یوکسه لیش بولدا به کی بر آدیم آتدیراجاقدر. («برلک» سان 3)

«باش تورکستان» تورک گه نچالرینگ ساغلام تورک ملتچیلگی وه
تورکچیلک — بزجه بونگ ابکیسی بر نه رسده — بولدای قکر وه
حرکتلریسه بوره کدهن موفقیتلار دیلدر.

قازاغستان وضعیتی

شو یلنگ 10 دن 16 نچی ایویلیکه قادار آلمانلاردا بولوب
اوتکدن عموم ساویت بولشه ویک فرقهسی قازاغستان اولکه قومیتسی
6 نچی نویلاتیسی (بله نومی)، تورکستاندا ساویت ادارهسی حقدن معلوم
مات جهتیدهن مهم اورون نونادر. بو نویلاتیگ حصه سیفا بر یلدا
اوچوچی دفعه اولاراق قازاغستان «بونوق» لاریغا بکون چیکمه ک وظیفه
سی نوشمشدر. برنجی دفعه اولاراق برنجی یش یللق پلاننگ بینوی
مناسبتیه بکون چیکمه کله ایدی، اینکچی دفعه ده ایسه قازاغستانک
12 نچی یلدا دونومی بهانه بولغان ایدی. هر دفعه سندنمده تیجه پارلاق
ناپلیب حتی قازاغستان اوز «بوتوقلاری» جهتیدهن بوتون ساویت افغانی
ملی جمهوریتلره ینگ برنجی قاناریغا اوتقوزولغان ایدی. آیتسا قولله ک.

تیغله شریش، کوچه به وه باریم کوچه به لهرنگ پیرلشتریلیسی، قادیولار
تیارلاش، مدنی قورولوش وه باشقا ساحه لاریغای «ائک بویوک بوتوقلار»
قازاغستان بولشه ویکلهرینی کوب حوشورغان ایدی. اوزینی بو «بونوق»
لارنگ قهرمانی دیب سانغان غالاشچه کین دان قطع نظر، عیسی اوغلو
اوراز، فورامیس اوغلو آرموخان وه باشقالاری کیسی قازاق قومونیسلا
دی دا غالاشچه کین نی «ملی سیاستده له نین چیزینی ائک توغزو بورکو»

زوجی وه توغزو تفسیر ایتوجی «دیب کورسه توب اوننگ خدمتلهرینی
کوکلره که قادار چیقارغانلار ایدی... او زمان بر، ساویت غازیلارینک
نولوق بولماغان معلومانلاریغا اساسله یب بولشه ویک «بوتوقلار» یی بالغانا
چیقارغان وه غالاشچه کین ننگ وه اوننگ رهبرلک ایتدیکی عموم ساویت
قومونیس فرقهسی قازاغستان اولکه قومیتسینگ تورکستان ملی منافعی
قطعه نظریدهن اونسزده قبول ایتلیب بولمای تورغان بولشه ویک ملی سیا
سیتی ائک ویدانمیز بر شکلده تحریف ایتدیکلهرینی وه بو آغراکی که
«بونوق» لار آرقاندا حقیقی خلق فلاکتی سافلی ایکه ییسی انبات ایشکان
ایدک، بولشه ویکلره بیزی باش نه یله نتره تورغان رفیقار ملوفانی وه بز که

فارسی باغدر ديقلاری سو کوشلر سېلی ایله تکذيب ايشه ککه تریشتان
ایدی. ایندی بو 6 نچی نوبلاتی بزرگ بو منافسه زنی یشیب بیری او
اونگ فرادی بزرگ بونچا میللاردان بویان بازوب تیت ایله کیلدیکه
ریزنی نامیله صدیق قیلماقدادر.
6 نچی نوبلاتی حاضرعی قازاغستان وضعیتی اونگن بکوت
رینگ کورسه تگن «یونوق» لاریغا رغماً حقیقی اوچورومغا یاقینلاشماقی
تیت ایشدر.

عموم ساویت قومونیت فرقی قازاغستان اولکه قومیتی
پله نومی «ایسکی رهبر لکنگ میرانلیری»، یعنی بولکه ویکلرنگ ایلدیگه
داوور قازاغستانگ «اڭ بویوک یوتوقلاری» دپ ساناب کیلدیکلری ایله
آمانر سورنده کورسه حقدار قرار چیقاردی. «ایسکی رهبر لکنگ
میرانلیری» بنه دهن عبارت ایش 1 بو سورغوغا تولوق جواب بیرمک
«باش تورکستان» نگ بر بیجه سانیی 6 نچی پله نوم مضطهبتنگ برکن
معلوماتیله تولدورماق دیمکدر، چونکه بولکه ویکلرنگ اوللردن
«بویوک یونوقلار» دپ موسیالیدی قازاغستان» وه «قازاغستانگیا
بر اودا» ینلرینی تولدورده و قلازی نوره لرتنگ بارچاسی ایندی غالاشچ
کین رهبر لکنگ «علمون میرانلیری» که نه یله ییب کیشدر. حد فاند
تورکستان ایچین اولومدهن باشقا بر نوره بولماغان قولله کیشلریش
سیاسی قازاغستاندا غالاشچ کین وه اونگ مسلکد ایشلاری غیرنی ایله
خلق ترویتنگ حقیقی مزاریغا نه یله نمشدر. کوچلعب، هممه اولدن
لازم بولمان درجهده حاضر ق کورمه سدهن اونور اچیلققا نه یله ترنگن
وه قولجوزلارغا یقېلمان کوچبه وه یاریم کوچبه قازاق خلقیله اونگ
جوانلارینگ اولومی وه فلاکتی سوکرا ایسکی بایلیتنگ آبلیلی
قالدیقلاری ایله قانادان کوچبه چیلککه فاجوب قایشش — مه نه ساویت
اونور قلاشتر و سیاستنگ نتیجهسی. قازاق قومونیتلاردان بارمجه
اوغلو: «سوگو بر ایکی یول ایچده 7 سفلی مکیننی تیریب چققان
قازاق جوده آزه دیدر. قابول اوغلو دیکهن بر قازاق قومونیت:

«قازاقلارنی مشایع فودلوشیغا تارتیش ایشی ایسه هیچ بتراک ایسه»
کوب وقت قازاقلاردان پله رهن ایشچی نیارلاش لازم ایکه لکنی اونور
تولماقداند» دپ یازادر («قازاغستانگیا بر اودا» 20 نچی ایپول)
یرلیمشتریش ایشی بوتولای توتابلغان. بویوک روس جهانگیر لکنی
شوده یزیم کوچبه گده... ییخاسیق دیکهن بر قومونیت: «عموم
ساویت قومونیت فرقی مرکز قومیتینگ 17 نچی سئقار (1932)
ده کی کوچبه وه یاریم کوچبه دیونلار اعالیتنگ بارچا سالوق وه
باشقا مکلفیتلر دهن آزاد ایشلیمسی حقداری قراریغا قازاقلاردان قازاغستان
اولکه قومیتسی غالاشچ کین نگ اسراری ایله بو دیونلارنگ بارچا
سدا خلققا بونون سالوقلارنی تولدیریب آلمانیی» سوله بندی («قازا
غستانگیا بر اودا» 22 نچی ایپول).

حاضرعی اورتا آسیا عالی اقتصاد شوراسی باشلوقی یاقوشکی
نگ، 1923 نچی ییله، تورکستاندا یشله دیکلرینی حرفیه تکرار
ایله تورغان بو سوگ تدر نتیجه سنده قازاغستاندا میگهرجه انسان حیاتی
یر بوزندهن سو بوروب کیتکه ن آجاق باشلانمشدر.
6 نچی پله نومده سو سوله گن ناده لاردان هیچ بریس ده غالاشچ
کیننی «زیانچی»، «قازاغستان فاشوری»، «تروسکیچی» وه حتی
«بروله تاربات دیکتاتوراسی اوستیغا افرا آتوجی» دپ آنامای قلمادی.
غالاشچ کیننی اڭ قانغ تقید ایتوجیلر برجه کوب ده نامعلوم بولم
غان قورامیس اوغلو آزموخان، عیسی اوغلو اوراز وه باشقالار کیننی اوم
نگ بوردوغو اڭ یاقین ایش اورناقلاری، اوك قوی، «بروباعاند اچیس
وه مداحی» بولشلاردن.

قاندای بولدی دا غالاشچ کین کیننی بر خائن یالارچا ساویت قازا
غستانگ باشدا توردی وه «ساویت افکار عامه سی» کوزنی آلدندا املکتی
اوچورومغا کتیروب چیقاردی: «بولکه ویکجه اوزینی اوزنی نقید» قایدا
قالان ایدی: «مه نه بوردی بو سورغولارغا جواب بریشکه تریشامز.
لهین دستگاهنده ایشله ییب چققان ایسکی بولکه ویک وه چار عائله

سېنى اولدوروشده قاتاشقان غالاشچە كېيىن خىمىلەرىگە ماقالىسىنى قازاندى.
توب، ساويت ماركىزىنگ فوق الماده اعتمادىدىن فائىدەلەنور ايدى. بۇ
كون غالاشچە كېيىنى «تروئىكىچى» دېگۈچىلەر اونگ وختىلە تروئىكى
چىلەر بىى محاكەمە ايجىن موسقوا نامايدان سايلانغان بىر سېچەگە كىشىك
فرقە محكمەسى اعضالىغىدە كىرىتىلگەن بولغانلىغىنى اونوناندىلار.

1933 چى يىل ايولدىدە گويما غالاشچە كېيىن نامايدان قازاغىستانغا كىرىپ
ساويت قانونىنگ بوژولغانلىغىنى سويلەپ چىلەر 1927 يىلدا بايقايتىنى غالا
شچە كېيىننگ روسلارنگ قازاغىستانغا كوجورۇشنىنى منع ايتىپ تورغان
قانونىنى اوز موقىمى كوجى ايله لىم ايشكە ئىلگىنى اونوناندىلار. ھەمدە غالا
شچە كېيىننگ بو طرز حركىتى موسقوا نامايدان تصويب ايتىلگەن ايدى.
چونكە غالاشچە كېيىن ساويت قانونىنگ حرقىنى اوزگەرتىمەككە تەييار
اونگ روحيەت اوپتون بىر سوۋرىدە حركت ايتكەن ايدى. 6 نچى پلەنومۇم
غالاشچە كېيىننگ «بولشەۋىكچە اوزىنى اوزى تىقېد» يىگە كوز «بومەن»
لغە اشارىت ايتۇچىلەر بو «بوموش» نىگ بىر نامائىلى بولغانلىغىنى آيدى.
اعتراف ايتىدىلەر: غالاشچە كېيىن «اوزىنى اوزى تىقېد» حركىتىنى، اونگ
موضوعى «بويوك روس شوۋە تىزمى» بولغانى زەمان «بومدى»، فقط «بىرىلى
مانجىلك» موضوع بىحت بولغانى زەمان اونى «كوجە تىردى».

غالاشچە كېيىننگ بونچا يىللاردان بەرى بىرنگ خلىقىزىنى اولونگ
سوۋرۈككەگەن اوز فعالىتى راحىدراحت دوام ايتىدۇر. بىلكە ئىلگىرىنگ از
باش سىلەرنەن بىرى او خائىنغا قارشى موسقواننگ باغىشلادىمى چىكىر
ايتانچىدۇر.

لاكىن، غالاشچە كېيىگە ۋە اونگك ادارە ايتىدىكى قازاغىستان اولونگ
فرقە قومىنىسىگە بو كون 6 نچى پلەنومۇمك بارۇپ تورغان اوچودوم دېر
آنادىقلازىنى ايتىلەشكە بول بىرگەن داھا باشقا ۋە بىرنگ قىتقە نظىرىدىن
داھا مھم بىر سېب بار. بو سېب قازاغىستاننگ (ۋە عموماً توركستاننگ)
آيرىم خىسوسىتەلەرنە ساقلانغان.

قورامىس اوغلو آرموخان، عىسى اوغلو اوراز ۋە باشقا قازاق

قومىنىستلارنى اوزلەرنى غالاشچە كېيىن ايله بىر ايتىلەشكە ئوخشاش
سەنات اوستىلارغا ايتىلغان عىبدان آلاماق ايجىن غالاشچە كېيىننگ ۋە
بىرون اولكە فرقە قومىنىسى حركىتىنگ قازاغىستان ۋە قازاق خلقى
شاھىتە تورۇكىلىمە تىۋورغانلىغىنى كوزۇپ ۋە بىلب بوردىلارنى خالدا
ايدىمەسلىككە مجبور ايتىلگەن بولغانلىقلىرىنى سويلەيدىلەر. «سەناتىز ۋە
دى» - مەنە بولون قازاق قومىنىستلارنىنگ بىرگەن جوابلارنى...

سەنات، بو «جىهان بىرۈلەتار انقلابى بائىرلارنى» بىچىن بو قىدار فورقا.
دەللاز، بىرچى، اونلارنى قارت بولشەۋىك ايتىپ غالا شچە كېيىننگ
اوست بايىلغان روس بىرۈلەتارىات دىكتاتوراسىنگ «آرسلان تىزىمى»
فورقوندى، ايتكىچى - بو آك ھەمىد - بو «دۇنيا بىرۈلەتار انقلابى
بائىرلارنى نىگ اوز بىرۈلەتارىادا اوزلەرنىگە بىر سويانچوق قىتقەلارنى
بو قىدار، ھەمدە اونلار حكومت باشدا تورۇلارنى يالغز موسقوانگك ازانە.
بىگە مەدبىون دىپ بىلەندىلەر ۋە اونلار اوزلەرنىگە موسقوا طرفدان غالا
شچە كېيىن ۋە اوگا اوخشاش قانچور خائىنلارنگ بوپورۇقلارنى اورۇنغا
كىرىمەك ايجىننگ كىرا لات قويولغان مەمۇر دىپ قازايدىلار. مەنە سىرگە
قومىنىست قازاق سەد و قاس اوغلو خانابىدارنگ نىقتىدان بىر پارچا:
«مالدارچىلىق خوجالىق توبەلەم كىتە باققان ايكە ئىلگىنى كورمەك دىبەشك
سەخرەلق بولۇر ايدى، بىر بونى بىلگەن ايدىك. لاكىن مەندە ۋە باشقا ايتى
باشدا تورغان اورۇنقلاردا بونى كوزسە تىشكە ۋە تاۋوش چىقارىشقا بولشە
ۋىك جىدارنى آرتق قىلدى، اگر بولمىدى بىر حال بىرۈلەتارىات داھا كوپ
بولغان، داھا مەشكىل بىر حالغا كىرگەن، سىياسەت داھا بوشكەن باشقا بىر
جەمئىيەتتە واقع بولسايدى، او بىردە بونداي قوبال باگىشلاقلارنى ايتىلەپ
كوزسولەر ايدى، شەھەسز بونى ئىدخال ماركىزى قومىنىگە بىلدىرۈچى
اداملار تاپىلب قالار ايدى...»

سەد و قاس اوغلو خانابىدارنگ بو آستىنى جىزدىگىز سوزلەرنى
قازاغىستاننگ دا، بولون توركستاننگ دا فاجىھەلارنى بو تونلارنى

اصح اینه در بزرگ «باش نورستان» بپله رنده آریمای نامی افغان
 اینت کیلیدیگم وه دائم بزگه قارشی بولنه ویکلدرنگ حسب وه بوگم
 روکیبی فوذاغانا یاقان نرسه مهنه بودر شو نونورده بز جا پاره
 فکرمه م: فزاعستانگه اوز متشکل، گوب سالی و سیاسی جهتم
 دها کوزی آجیق ملی پروله تاریخی بولسایدی، غالاشچ کین لار وه
 مینله یونون موسقوالی اقلبله احتیاطلیراق بولور لار ایدی. بو اساس
 شرط اوردون کینله گویجه فزاعستاندای حاضری «پروله نازیان دیکر
 نوراسی» دیدیکلری نرسه، یونون بو قورامیس اوغلو، عیسی اوغلو،
 سعدوقاس اوغلو جانایدار وه باشقا قازاق قومونستلارینگ موسقا
 اراده سینگ مأموری وه عادی اجرا پولیسی بولوب یوردویکی روس
 پروله ناریانینگ قولونیز اوزلق دیکتاتوراسی نندن عبارت بولوب لار
 بیردر. موسقوانگ تعینی بوینجا غالاشچ کین وه اونگ یاقین ایش
 اوزنقلاری کینیلره باشقا موسقا مأمورلری کیلیدیلر. دیمهک ایسک
 وضعیت عیناً دوام اینه کده در. ایسکی حمام، ایسکی ناس، غالاشچ
 کیننگ «قوبال سوله لری» برآز نوزه تلگه کن بولاجاق. فقط بونگ
 موسقا قولونیز اوزلق دیکتاتوراسینگ اساسی اوزگرمه بیجه کدر.

شرقی تورکستان مسئله سی اطرافندا

شرقی تورکستانگ فانی مجادلیمی دوام اینه کده در. یونون
 دنیا مطبوعاتی بو مجادله گه بویوک اهمیت برمه کده. حتی «باشقا لار»
 اولکله رنده کتی وقعه لاردان خبر بیرشده سارا اکتق کورسه نه نورغان تور
 کیه مطبوعاتی ده بیک قبئلی وه شرقی تورکستان مل کوچلریگه خبر
 خوالق بلدیچیچی مقاله لار یازدی. «باشی تورکستان» نگ سوگم اوج
 (43-45 نچی) نخسینده مخیرمیز تاگری بریدی وه شرقی تورکستاننگ
 ضمیم کورگولو کله ری وه اوز ملی قورتولوشی بولندای آراسی اوردی
 گن کورنلری حقدان قیساچا معلومات سرب اوردی. «باگا ملی یول»

مجموعه سینگ 7 نچی ساندا کتیریلگن معلوماتدان (بو مقاله «باش نور
 کستان» نگ 44 نچی سایه برآز قیساقتیلیب کوجورولگن) وه مجموعه
 بزرگ اونگن نخسینده باسلیغان یارکند وه کاشکار مکتوبلرلردن بو
 مسئله گه کتی حاضری عصبانگ کوجی وه مقصدلاری حقدان بر فکر
 حاصل قیلماق ممکن. شرقی تورکستان مجادلیمی یوردونو دفعه لاری
 بولغانی کینی بو دفعه هم ختایدان بونولای قورتولوشی بیراخی آستدا
 باشلانمشدر. بو مقصدغا آرتق قسماً ایشلمشدر.

شرقی تورکستان مجادلیمی بزرگ — باشقا اولکله رنده کتی تورک
 لهرگ سه ههر یرده وه قولمزدان کینگن بوتون چاره لار ایله شرقی
 تورکستانگ نام ملی قورتولوشی غایبیکه یارده اینهک وه بعضی روس
 مطبوعاتدا بو مجادله نگ نیمه دن کینیل جیققاللی حقدان تارقاییب تور
 غان ایگری سوگرو معلوماقا قارشی کوروشهک کینی جدی وه مهم وظیفه
 لار یوگله پدر.

اساساً بو، حقدان بو یرده سوله ب اوتوروشگه هیچ احتیاج حس
 ایندیرمه بتورغان درجه ده بسط بر حقیقتدر. لاکن ایکی وقعه مناسیله
 یونیرده بو حقیقت آوستدا برآز نوقاب اونهک مجبوریتده م.

برنجی وقعه: بزرگه خبر بیریلدیگه کوره، بوندان برآز اول بر
 معروضه ساویت قول آستدای تورک اولکله رنده کن بر مهاجر گویا
 ایندیکی شرقی تورکستان عصبانینگ بولشه ویک ایش ایکنه کینی سوله
 گن. معروضه چینگ بو ادعایی نیمه لراگه اساسلار اوزغالغینی بر
 بله مین. عصبانچی خلقنگ قولغا اونگن بوتون شهرلر بولشه ویک
 آگ تالاردان تارا لانغان. «باشی تورکستان» نگ اونگن ساندا یارکند
 وه کاشکاردان آلوی باسلیغان مکتوبلرده «شرقی تورکستان ایله ختستان
 اورتاسیدا نجارین ایشلری بالکل جاری بولوب قالدی» دپ سوله مین
 کده در. بو ایسه بولشه ویک سیاستیکه آک کوچلو ضریه اوزماق دیمه کدر.
 برده شونیه هیچ اوتوماسلق کیرهک، که ساویت حکومتی، اهالینگ

کومپلېکس — یعنی نورکله کوزنده هیچ بر اعتبارغا ایگه بولماغایندان
 وه مرکزی خنایدان اوزاقلمقدان یالغز بولشه ویکلەرنگ «یازیم یاشویق
 یازدمی» آرقاستدغه حکومت سوره ییلگهن شرقی نورکستان ختای
 حکمدارلاری ابله جوده یاخشی مناسبتده ایدی. چونکه، حقیقتده موسوقا
 غوزدی آستدا بولغان بو ختای حکومتی زمانداغنه بو مملکتنگ اقتصادی
 پایقلارینی سربستجه تصرف ایته ییلگهن وه مملکتی کوزیدن اوز
 اقتصادی غوزدی ساحهسیغا کیریشکجه موفق بولغان (بو توغوردا «یاش
 نورکستان» ننگ 44 جی سانیغا باقیلسین) بولشه ویکلەر ایچین شرقی
 نورکستانداغی ختای حاکیمیننگ فرارسز وضعیتینی قوروماق وه ساقلاش
 قالماق کارلیدر.

بولشه ویکلەر یالغز، ساویت حکومتینگ توغوردان توغردا اقتصادی
بر منفعت کوزلمه دیگی وه بولشه ویزم ایتمه تولوزیسدان نازمه حقیقی ملی
عصبان موقیتینگ فایتالیست دولتی گوجزله ترینگه یارادیمی وه فقط
ساویت حکومتینگ اوزی ایچین هیچ بر نورلو اوگمایسزلق وه قورفو
تشکیل ایتمه دیگی مملکتلرده کهن ملی عصبان تشکیل وه اوگما یاردمه ایتمه
لدر. مثلا، بولشه ویکلەر هوللانددا هندستاندا، یاوا آطاسدا ملتچی خلق
قوزغالیشلاریغا شومیتله یاردمه برمدلدر؛ چونکه او یرده کی ملتچیلر
عصبانینگ موقیتنی، هوللاندانگ مملکته سیاستیکه سربه بریمده بولشه
ویکلەر ایچین هیچ بر نورلو اوگمایسزلق وه قورفو چیقارماغانی کیلی،
حتی ساویت حکومتینگ باشقا دولتلرکه قاراشی «مملکته علیهدارلمی»
سیاستینگ موقیتینغا یاردمه برمدر.

شرقی نورکستان خصوصیا کیلگهنده اینش بوتولای باشقاچادر. بو
 یرده کی ملی حرکتنگ موقیتینی ساویت حکومتینگ انقلابی وه اوز
 مملکته سیاستی ایچین سوک درجه بویوک قورفو تشکیل ایتمه. بر
 ناماندان یاپویانگ مانجوکو آرقالی شرقی نورکستان ابله چیکمده باش
 بولغان مانغولستانغا یاقبلاشوی، ایکنچی ناماندان اینگننه رنگ تپهده.

کی سیاسی وه اقتصادی حاکملی بولشه ویکلهرنی شرقی نورکستان
 خصوصیتدهغی حرکتلرده سوک درجه اختیاطلی بولوغا وه بو یرده کی
 هدر قانداق بر ختای علیهدارلمی حرکتکجه فاشیستونان قوروشاققا مجبور
 ایته نورغان عامللاردر.

یانه تکرار ایتمه، که بولوب نورغان وقعه لار وه عمومی سیاسی
 شرایط، شرقی نورکستانداغی ختای قارشی ملی قورتولوشن مجادله ریله
 بولشه ویکلهرنگ قانداق دا بولسا علاقه وه رابطه ده بولوشلاریغا هیچ
 اورون برمه یدر.

ایکنجی: «یاش نورکستان» آدارهسیگه بو کونگجه آتی ایتمیله.
 کهن «شرقی نورکستانی قوتلاروگایتمیسی» ناماندان یازیلغان بر یاتنامه.
 ننگ بر نسخسی بوللاشمدر. هم شکل، همده مفهوم اعتباریله بو یقیه
 اوزینگه قارشی سوک درجه منفی بر علاقه اویغاشترماقدادر. بو یاتنامه
 یالغز شرقی نورکستان ملی مجادله سینگ ماهیتیکه اویسایدورغنه ایتمس،
 حتی اونگ معناسینی تحریفده ایتمه. بو غریب و یقیه ننگ مفهومینی تحلیل
 اینب اوتورمایمز. یاتنامه ننگ شیوه سی ده شرقی نورکستان نورکلهرینگ
 سوبله دیکلهری شیوه ایتمس دد.

یاتنامه ختای حکومتینگ شرقی نورکستاندا قیلغان وحشیقلارینی
 ساناغاندان سوک عینی ختای چیکمده لهری ایچنده یالغز محلی مجازیت
 طلبی ابله گنه یتمه یدر. یاتنامه ننگ 4 جی وه 10 جی ماده لهریکه قارادیکر.
 می؛ 4 جی ماده ده «مرکز (ختای) حکومت ابله آرادنه بورگان کاغدلار
 قطایچه یازولادور» دییلگهن. 10 جی ماده ده «اجکاری قطایدان تور
 کستاندهغی خلقنگ رضالقیدان باشقه مهاجر لار کیتیریلمه سکه نیوشلیدور»
 دیلیندر. دیمهک ختای ینی دولت نیلی تاپیلیب اساس اعتباریله ختایلار.
 ننگ شرقی نورکستانغا کیتیریلووی قبول ایتمه یدر.

حقیقی شرقی نورکستان ممللهرینگ بوندای نهمسه لهرنی یازوغا
 فوللاری باراجاغینی بر هیچ اویلامایمز.

یاتنامه نی نازاتو ایچین قوللاشق ایتمه دیکلهری اسولدا آیه آجیق

بر سوزنده بو مشرقی نورکستانى فوئقازو گامبىسى نىگ اويشورما
ايگه نىگى گورسه نه گده ندر. حقيقتاً، بوجا زماندان بى ختاها قارشو
قانى مجادله ندر يورونوب كيلمه كده بولغان شرقى نورکستانلارنىگ
آوردادا آنويىم (كىزلى) يانامه لار تارقاناخاقلارينا، هر كىسدىن
باشيرىب اوز موجود بىله نى كىزله نهجه ككهرينه ايانوب بولورمۇ؟

شرقى نورکستان مىلى فونولوش مجادله سىنگ مقصدىنى اىتلى
چىگهرسى ايچىن، مختاريت، درجه سىگه توشوروش وه اصل شرقى نور
کستانلارنىگ اشتراكى بولاقىزىن، شرقى نورکستانى فوئقازو گامبىسى
سى، ايله اويش اسلا پارامايشورغان بىر ايشىد. بو، شرقى نورکستان
ايشى ايچىن ده، عموم تور ككهرىنگ بىر بىله ريله قارداشچاسا يا قىيلاشو وه
بر لىشولدى ايچىن ده ضررلى ندر.

شرقى نورکستان مسئله سىگه بىر اوز وطنىز مسئله سى كىيى باقىد.
ليدزم، لاكن بوندان، باشقا اولكه تور ككهرىنگ اوز بلدىككهرىچى،
شرقى نورکستانىگ اوز مىللەرىنگ قاتناشوى بولماسدان وه فعالىتلەرى
اونلارنىگ اوز فعاليت وه غىرلە ريله اويشورماسدان، شرقى نورکستانى
فوئقازو گامبىسى، فودوش كىره كلى وه فورا آلاچاقلارى چىقمايدىر.

شرقى نورکستانى ختايدان فوئقارماق ايچىن هر ندرسه دن اول
اونى بو يانامه كىيى ضررلى ويته لاردان وه آنويىم قومىته لاردان فوئقار
ماق لازم.

چوقاي (چوقاي)

قاتل روسيه نىگ پارچالانىشى اوچون

نورکستانىگ بو كوكى معروض قالدىمى فاجهمى نوشوبورگن
من غىرى اختىارى سوزنده، لهه لىرىنگ مىلى استقلالغا ايريشكوشچە لهستان
حقدا اوقوب يورگان بىر شرفىيىنى ايسله يمه نه ارتق نارىخكه قارىشقان

ونىگن كوكلەرىنگ اسير لهستانى، حضرت عيسى نىگ ائك مؤمن امله رى
بولغان لهه لىر بىر شرفىده شونداى تصوير ايتەرله ردى؟
، اى آنا سەن باغلانىش بىر حاج كىيسەن!...
بىر قولك آنا يادا، بىر قولك آوسترىادا، آياقلارنىگ قان روسيه ندر
اى يىخسىر آنا يوره ككده بىر لىر بارمۇ!...
اميد، اميد... جىزارنه قورالانىش اميدلەرله باشا!...

بو بالالارنىگ نىچ اوتورمايدىرلار، او دوشماتى، او روسيه مى،
سەنگ فلاكتىگكە سىب بولغان دوشماتى ايدىا قهر ايتەجه ككده
سەنى قورناراجاقلاردا!...

بىر وقتلەر بونون لهه لىر طرفدان حزين حزين سويله نىگن بو شرقى
اختىال بو كوكلەرىنگ خاظرىندان جىلب كىتكەن بولسا كىره ك.
چونكه اون عىش بىلدەر، كه لهستان ارتق لهه لىر اوچون «يىخىر آنا»
ايه سدر. عصر لارچا اسارت دورى باشانغان بو مملكت ارتق آوردى
سياسى موازىنە سده مهم رول اويىاچى كوكچلو بىر دولت اولادى باقىد.
ماقمايدىر.

بوندان 15 يىل ايگه رىكه مچە بو كوكى نورکستانغا اوختانى آياقلا
رى، قوللارى باغلانغان لهستانىگ بو كوكى بىخلى كوكلەرىكه بىرنگ
نورکستان قاچان ايريشەكك؟ مەن بىر نورکستان استقلالچىلارنىگ ائك
بو يوك قابىلىسى.

لهه لى استقلالچىلار اسير لهستانى فوئقارماق اوچون ايلك سىرادا
«قانل روسيه مى پارچالاماق، اونى قهر ايتەك بولىنى قىدیرمىشلاردر.
1904 چى يىلى روس ياپون اوروشى باشلاندىر. باشلانماز روس لهستاندان
بو كوكچا باروب جىققان ايكى ياش اغلاچىنگ بىر يوسەف ياسودسكى
(Josef Pilsudski) بو كوكى مستقل لهستانىگ تاگرىسى، ايكنچىسى ده
جىنوس فيلبوويچ (Titus Filipowicz) بو كوكى لهستان دولتىنگ وائىنه.
تون سقرى) ايدى. بو ايكى لهه لى اغلاچى لهستان مىلى حر كىيى كوك.
چىترەك وه غرب چىگهرە سەدن روسيه كه آغىر ضرره اورماق نىشا

بابویا حکومتیگه یارده میسوراشفا کیلنگه ندر ایدی. نوکیودایلارینک
 یو ایکی لهلی استقلالچینگ سوزله رینی ایشله ننگلر اولارینک
 تکلیفله بریکه علاقه کورسه تکه ندری تاریخی بر حقیقتدر. فقط تا اولردان
 دایمیری یلسودسکی تگ ائز شدلی مخالفلاردان سانا لاورغان رومان
 دمووسکی (Roman Dmowski) لهستان ملی دموقرات فرقیسی ریشی
 سوگرادان بوکیشی لهستانگ ودرسای وکیلی بولغاندر. اوز پورتلار
 رینگ یو حرکیگه قارشو جیب، یابویانگ لهستانا یاردهم بیرمسلک
 سبب بولمشدی. اگر یلسودسکی تا او زمان اوز پورتلارلاردان مو
 وسکی کیسی برینگ یوندا بر مخالفتیکه اوچراماسایدی. لهستان منق
 تا 1905 ده باق اوز ملی استقلاله ایریشکن بولور وه «قاتل روسیه»
 جهان محاربه سندن سوگرای وضعیتیگه اون بیش ییل قاندار ایکندر
 توشکن بولور ایدی.

برآزکیچ بولسدا لهستان ملی استقلالیسی قازاندی، یلسودسکی
 انقلابچیلقا وداع ایدی. بویوک لهستانگ یاییسی بولغان یو ذات بوکون
 مسکیتینگ تاگریسی سانالماقدادر.

زمانگ کیچمه سبله وضعیتده آنچاغه اوزگرمشدر. لهلی دوستلار
 ریمز نظرده آرق «قاتل روسیه» قالمغاندیک کورونهدر. حالبوکه برنگ
 تورکستان ایدی هم یوندان اون بیش ییل اولگی لهستانا اوختاید.
 حتی برنگ اوچون وضعیت اولکبسنده داها آغیر لاشقان وه قاندر روب
 برنگ قاندرغا تویمای نورادر. بو روسیه تگ غری تورکستانداغی اولدر.
 روحی سیاسی «باش تورکستان» اوقوجیلارینا معلومدر. بو روسیه شرقی
 تورکستانداغی ملی فوزغالیشی بر نورلو یاستروب اونگ اورتینا قانداق
 ختای ادره سینگ بیرلشمه سیکه وه یو سورنله باواش یواوش شرقی
 تورکستاندا اوز حاکمیتی آشیغا آلیشغا اوروشه کدمدر. یه نه شو جایی
 روسیه بوکونکی چیکوره لرینی جنوب تامانغا یعنی آفغانستان وه ایران
 طرف اوزاشرینغا زرییب، تورکستانگ کیلهجه کینی بونولای نفلکه
 آشیغا سانالماقدادر.

بو قاتل روسیه سندن نورکستانی قانداق فوئقارا بیلیمر
 «برومنه» توگهره کیگه نوبلانان اسیر خاققلاردان باشقا یه روسیه
 اوزینگه دوستان دیب تابلورغان مثلدر وه یا دولته یوقمور
 یابون که نراللاردان مشهور آراکی (Araki) تگ باقیندا شایان
 وقت برکشی چیشمشدر. «یابویانگ یولی» نامی آشیما بو اترده یابویا
 تگ آسیا توراغندا قانداق ایشله ایشله کچی بولغانقدان بحث ایندر
 مشدر. یابون اوردوسینگ اوزاق شرقداغی حرکاتینگ سبله سندن بحث
 اینکن بو اترده یابویانگ حریه ناطری آراکی آسیا توراغداغی قاری
 شینقلارنگ آنحاق یابویا ارفالی بر طرف ایشله کینی آغا سورمه کدم
 در. بو اترده اوزاق شرقداغی شومیتله آسیا اولکه لریمه کی قاریشینقلار
 تگ روسیه طرفدان قوزغالماقدا اینکهلکی آب آجیق سوبله مشدر.
 یابون اوردوسی نامیغا سوز سوبله وحی بوکه نرال تگ ادعاته کوره ایزید
 کهن آسیایلار یابویا رهبرلکی ایله حرکت ایشله میدلدر. اوتاکوره مو
 عولستان نه یابون وه نهمه روس اولکهدر، بو اولکه تگ استقلالیسی دا
 یوقدر. آراکی که کوره موغولستان پالمر سوق الجیش قده نظرندان مهم
 اوردون توتقان بر اولکه در، که یوندا مهم بر برنگ روس تگ فورداغی
 اولراق قالیشما یابویا اصلا چیدی آلمایاجاق وه یابویا دائما آغا تامان
 ایلدریله بهجه کدر. اثرنگ «Kiwodo» یعنی «قیصر یاخود پادشاه یولی»
 آتالغان بولومده «قانداق قیلقلارغا اوچرالس اوچرالسون یابویانگ
 اوز کیتدیگی یولندان اصلا تامای، بورولمای آسیایلادی اوردایلار
 اسارتمدن قوتارماقلا اوز اخلاقی وظیفه سینی بهجه ره کچی» سوبله مشدر.
 یونان باشقا یابونلار، سوگ زمانلار یابویا یا یلساقدا بولغان بر
 اساطیره کوره، اوردوسنی تورایلاردان سانالماقدارلار وه چکبر خاشی
 بوغروندان توغرو اوز بامالاری بولغانلیسی آغا سورمه کدملدر. بو ادعا
 یابونلاری ایدیل بویانغاچا قیرقتر باشلامشدر. یا یلساقدا بولغان بو
 اساطیرنگ یابونلار دهنده قانداق بیرلشمه کچی حظه قطعی بر نرس
 سوبله مک طبعی آیتدر، فقط روسلاری آسیادان سو بوروب ناشلاماق او-

جون بونگ بوپوك تاثيرلەرى بولاجاىنى انكار ايتلمەس.
 حادثەلەر بولار ايله گەنەمە پەدر. روس ايكلير دقاىنى بونگ
 كستانك غرق چىكەرەلەردە سوك زامانلار كۆن قاماشچى بولسا
 كېرىمىدەر.
 مەنە شو حادثەلەرنى ايتىپ وە كۆرە توروب، بولالاردان مىلى كۆر
 تىمىزىك ظفرى مائەنى اوجون كېرەكلى سورىدە قاندىمىز انكار
 قاچىراق، بىر ھەم ئەھلى رومان دەورسكى كىمى قانل روسىك مىسلى
 اوزايتىشقا وە «حەمىز آمازىنى يەنە يىللار بويىچا بولگونكى قان
 كۆلەرنى ياشاشقا مجبور ايتكەن بولمايمىز؟» باش توركتار

تور كستاندا «تېل سىياسىتى»

تور كستان ساويت مطوعانى تېل، أملا، آتامالار مسئلهلەرى اطرافدا
 پە كېدەن بازىشا باشلايدىلار. ايتەر قازاق، توركەن، اوزبىك غازىلار
 ايتەردە تور كستاندا چىقا نورغان روس غازىلارى بولسا مسئله اطرافدا
 ئىراپاندا بولونماقتالار.
 اوزبىكستاندا بو تېل وە أملا مسئلهسى اطرافدا غلاققەدار مؤسەس
 دەن چىققان قىسقا زمانلاردان باشقا تورلو كىبىلەر طرفەدان اوزون
 زون يازولاردا بازىلىپ اوندى. بو يازولار اچىندە قىزىل پروھسور
 جان ھاشىمىك يازوسى تور كستانداغى ساويت تېل سىياسىتى بونون جىياز
 لىغى ايله كۆرسەتوب پرووى ايله شايدان دەتمەن.
 آناجان ھاشىم كە كۆرە پەكى اوزبىك ادبى تېلى اوجون ۶ جالماز
 قازىك ادبىياتى دورىك تېلى، نەدە جەدېدچىلەر دورىك وە
 «جاغاناي كۆرۈنگى تىك تېلى يارايدەر.
 ئوائى، بار، حسين بايقارالار كىمى ايسكى فلاسك ادبىيات سىلاز
 رىك تېلى يارايدەر. چونكە اونلار تور كستاندا «فەئودالېزم» حك
 سورگەن دورىك ادبىياتى بولوب او فەئودالېزم مەككۆرەسىنى نلقىن اېكە

بۇر، بونگ اوستىغا جاغاناي ادبىياتى دورى تىلكە اسلام نىموى تاىرى
 كىرىپ اوندە غەرچە، فارسچانگە تاىرىمى كۆپ كۆچەتوب بولغان
 جەدېدچىلەر دورى ادبى تېلى دە مقبول ايمەس. چونكە بو دور
 ادبىياتى جاغاناي ادبىياتى تېلىنى دە ايتو بولندا ايمەس، او جەدېدچىك
 دورىدە كى تورموش اختىياىلىك افادىستە اومون بىر شەكلكە كىرىشىپ بو
 لندا بوروب مىلى بورژوا مەككۆرەست خەتت ايتوجى بولان بولمان. وندان
 باشقا جەدېد ادبىياتدا غەرب وە فارسى تاىرى اوستىغا برە (مىسالى) غەرب
 تور كچىمىسى وە ئالار بورژوا مىلى ادبىياتى تېلىكە تاىرى بولمان. و سوك
 قەدە ايمە تصادفى ايمەس، بلكەدە جەدېدچىلەر تىكە «ھالىن تورك تېلى»
 نوزوش وە بو عمومى تورك تېلىدە غەرب تور كچىمىسىنى اساس ايتدېرىپ
 آتاش نظرىەلەردەن چىققان طىبعى بىر نىجەدەر.

آناجان ھاشىمچە ساويت دورىدە اورناقا چىققان «جاغاناي كۆرۈنگى»
 تېلىچىلىكى دە پەكى اوزبىك ادبى تېلى اوجون يارايدەر. چونكە بولاردا
 ايسكى جاغاناي ادبىياتى تېلىنى اساس ايتدېرىپ ائوب، جەدېدچىلەر دورىدە
 كۆرۈلگەن تىجرەلەردەن استفادە ايله «عمومى تورك تېلى» يازاش كىمى
 پان تور كىستك بولندان بارغانلار. بالخاصە «جاغاناي كۆرۈنگى» زماندا
 رواج تاپقان «اوزە»، «بات» سوز نظرىسى وە ادبى تىلكە كىرىپ قالغان
 بات سوزلەرگە قارشى حر كىتى، يەنى تېلىنى خىبە آقەنى «ساويت
 تېلىچىلەر» دەن ھىچ برى ياقتىرمايدەر. فقط آناجان ھاشىم ايمە عمومىتە
 يان سوزلەرگە قارشى چىقىشى مقبول تېمادىمى خالدا تىلكە كىرىپ قالغان
 غەرچە، فارسچا سوز وە آتامالارنگە ھايداليتىنى ايتەيدەر.

آناجان ھاشىمچە پەكى ساويت اوزبىك ادبى تېلى اوجون اوزبىك لىجە
 سىك نا باشلانمىچىندان بو كۆنگەچە كېلكەن دورەلەر تىك. ھىچ برىسى
 يارايدەر. اونلار پەكى اوزبىك ادبى تېلى اوجون قاناق بولا آلمایدەر.
 دېنەك پەكى بىر تېل نوزوش كىرەك. بو پەكى تېل نوزوشدە اوتىلىك
 نۇرخى تورموشى بويىچا نوزولوب، تورلو دورەلەردەن تىلكە عمومى
 مالى بولوب كىلە پاتقان بايقالارنگە ھىچ قىمىنى بو قەدەر. يەنى اوتىلىك

تاریخچه ده بوتولای آرقا او کورمه لی.

آناجان هاشنگ اوزی تاماندان کورسه نیلگه ن، اوزیک نیلی
نگه کیجیردیکی تولو دورله رنده چیغان آقسلادان بو کوونکی دورگه
اڭ یاقینی ، بو کون آز-کوب نیریکلک اثری کورسه توب نورغان، ساوت
حکمرانی دورنده توغولغان «چاغانای کورونکی» نیلیچیکیدر. آناجان
سایت نیلیچیکینی مده شو «چاغانای کورونکی» نیل نظریه لریکه فارسی
کورسه شکه چاقیرادر. «چاغانای کورونکی» نظریه لریکه اڭ شعلی
هجوم ایله برآن اول محو ایتمیشی لازم تایلغان ققظه لره «قزیل پروو»
سور، طرفدان قویوداغیچا خلاصه ایتمه در:

- 1 — چاغانای نیلینی نیلگه ش. 2 — ساف اوزیک نیلی اوجون کورمه شیش. 3 — «یایی تورک نیلی» توزوشکه اوروش. 4 — اوزیک نیلینگ سوبالیستیک وظیفه لری و اونگ حاضرعی بوکله شیش نیلی یوققا چقارش.

آناجان هاشم «چاغانای کورونکی» نگ بو ققظه نظریه ایله خالا ده کوروش میداندان، ایتمه بولمالیعی قاعتنده بولمالی که یولداشلاری کورسه شکه چاقیرادر.

دیمهک آناجان هاشمدن آلدیمیز تفصیلافا فارغاندا به کی اوزیک ادبی نیلی اوزیک نیلینگ ناریخندن بوتولای آریلاچاق. او «چاغانای» نه جدید وه نه «چاغانای کورونکی» دورینگ نیلیز که کیتردیکی، فالدریدی بایلقدان فائده لره آلاچاقدر. نیلگه رسچه اولدان نکر بولمالی قادر قاچاقچاقدر. اونکجه اساس جانی اوزیک شیوه لریدر به کی اوزیک ادبی نیلی باشقا تورک لهجه لریده کی نیل بایلقدان نه سوز بایلیغی وه نه نیل قواعدی له لیمتی جهتمدن فائده لاناچاقدر او عصرلره سورگن حرئی، مدنی، تاریخی تورموش تأثیری آشدایچ آلدیمی عربچه، فارسچا سوز، آنامالاری دا چقاریب آناچاقدر. بر نیلینگ فورولوشی، حیاتی تاریخی برکگ حالداکجه توشونه یلیر. بر جمعیت فورولماققا، حرئی، مدنی تورموشی قوروب اثرله

بیرلماققا باشلاپچا نیلی ده برابر اوسه گله او جمعیت تورموشینگ بوکله ایلی نیشنده شکلینی کیلگه توب بایلیغی آرتیراچاقدر. او نیلگ ایتر بو متکامل بر آقیم حالدا باروندا، ایتمده فائده خدمت ایتمدیکی تولو دورنگ نورلوجه بولغان مادی، معوی احتیاجلاری آرقاسندا کورسه تدیکی آرمالار هیچ بر سورنله اولی اصل اوز فایده نیلگ تأثیرندن وه اوزلگندن آرمالیدر. اونکچون اونگ هر فاندای بر دوره آلاچاقی شکلنده اڭ مؤثر عامل هر نرسه دن اول اونگ اوزینه مخصوص خصوصیتلره وه عموم نیلدرنگ بوکله شیش ناریخنده حاکم آنا قانونلار بولمالیدر. نیل — نیل اولارق هر فاندای نیلی بر منفعت، اویونغا تابع توتولماقایدیر. ساغلام بولدا بوکله توب خدمت ایتمدیکی جمعیتنگ بوتون دورسندگی احتیاجلارینه بحران کیچیرمه. مدهن یازاب کیلمه گده بولغان نیلدرنگ انکشافی ناریخنده بو حال آجیق کوروله در. اوزیک نیلینگده انکشاف ناریخنده بوکله گجه آزد. کوبدر بو ققظه نگ حاکم بولوب کیلمه گده بولمالیعی قزیل نیلیچیلرنگ اوز یازولاری هم کورسه توب تودادر. مثلا: جدید دوری ادبی نیلینگ چاتانای ادبیاتی دوری نیلینی رد ایتمه بولدا بولماسدان اولی جدید دورینگ حیاتی احتیاج وه ضرورتلهریه خدمت ایتمه گه بر شکلگه کیربش مارقندا بوکله لدیگی، «چاغانای کورونکی» نیلگه جدید چیلر دورینگ بعضی بر یشمرلگینی تولدوروب، باکلیشلاری نیل توزه توب به او چاغانای فالسنگ ادبیاتی دوری بایلیغی اساس ایتمه بولدا بارغانلیقلاری قزیل پروفسور آناجان نگ اوزی هم اعتراف ایتمدر. آناجان هاشم نگ دیدیگی سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، مدنی انقلابی او لهجه نی سوبله شگن خلق برچی تأثیر یاشاماقدیر. هر تاریخی حیات دورینگ اوزینه مخصوص اجتماعی، اقتصادی وه مدنی آریقلاری باردر. بوندان باشقا بوکونکی اوزگه ریشنی اوزبکستان ایله بر قاناردا بر قانچا باشقا نیلده سوبله وحی خلقلاردا یاشاماقدیر، کیچیرمه گده لره مثلا روسیه نگ اوزی آساق «بر اودا» نگ، بوکونکی روس برولتار

ادىبىياتى بىلىنگە ئايرى بولساغالىقى ، بو كۈنگى يەككى روس ادبى ئىلمىز
(ئىگر شولداي بر نەرسە بولسا) قولچوز ، ساوخوز لارداغى روس موزىقى
قارىق ، اعصا لاجىز لارداغى روس ايتچىسى آغزىدا سويلەنگەن جەلى
بر دولەتار روس شىومى نىك ئايرى دھا آرتقىدر دىب سويلەدە بولاید
بىكى دە روس يوزۇ آسنىك شاعرى ، ادبىي سائالغان لىرموشوف ،
پوشكين ، تولستوى وە باشقالار بو كۈن دە «اكتاير تىلى» نىك اىلىپىنى
ئىككىل ايشە كەدەلەر .

دەر قائىدى بر تىلدەدە خلق كىلەسنىك كۈلدەك نورموشى ابارە
اوچون سويلەشدىكى نىل ايشەدە ادبى ايجەلكەر ، ايشەدە جدى نوشو
وشەرنى آچىق ، آيدىن قىلب افا دە ايشەكە يىشمەيدەر . اونكچۈندە
دەر تىل بو جەننەدەن بر قاچا بولار ايله كىگە تىرلەش مجبور تىنى سىزەر
بو كۈنگى ساويت «براودامى» ساويت روس ادبىياتى تىلىنى قولچوز ،
ساوخوز لارداغى روس موزىقىنىك سويلەدىكى تىلدەن آيرغان غاىل
مەنە بۇدەر . بو خالدا بو كۈن خلق كىلەسى طرفدان سويلەنگەن اوزىك
شوبەلەندەن يەككى ادبىيات اوچون كۈب گە يىشمەلەر كۈرۈلدەر . ئانا
بو جەتسى آناجان وە باشقا ساويت تىلچىلەرى دە كۈرۈپ ، سويلەب اوتۇر
دولار . فقط اولارنىك بو قىسسى قالاى تولدېرۇ كىرەك دىكەن سورافقا
بىر كەن جوابلارنى كۈرسەتكەن بولالارنى شاپان دقتىدر . (بو حقدە
كىلەجەك سائدا) .
ايسەن تۇرسون

شرقى تۇركىستان كۈنى

1 — اسنا بولداغى «تۇركىستان نۇرك گەچلەر بىر لىكى» 28 نۇمۇر —
5 رىبىل الاخر — جمە كۈنى بىرلك سالونىدا بر شرقى تۇركىستان كۈنى
قىلب اوتكەزدى .

بىرلك رايىسى دوكتور صالح جان بىك بو كۈنىك قىشى نۇغروسىدا
بر موچا سوز سويلەب بو كۈن ماسىتەلە شرقى تۇركىستانغا غاىلدا اوج
نۇقرانس حاضىر لالغا ئىلىپ بىلدېردى .

برچى قونقرانس «شرقى تۇركىستاننىك تارىخ وە جغرافىيىسى» خقدە
بولوب ساق بوچارا خلق حكومىتى جمهور رايىسى نۇجا اوغلو عثمان بىك
تامايدان بىر يىلدى . عثمان بىك مفضل وە اوزون قونقرانسنىك سو كىدا ؛
شرقى تۇركىستانى اشداق خالدا دىكەلەر كە شونى ئىشەنمەن ، كە شرقى
تۇركىستانى سوغارىش وە نورموشى ايله مدنى سائالغان روس قىشلانلار
زىدان وە حتى بر قاچا روس شەرلەر بىدەن مدنىدەر . مدنىنىك بىشكى
بولغان بو نۇرك يورنى فطرى اولاراق مدنىدەر . دېدى ؛ قونقرانسنىك
كۈب بىرلەرى آلتىشلار ايله كىسلىدى .

ايككى قونقرانس «شرقى تۇركىستانىك اوز فوشولارنى ايله اىلم
ساق ايشلەرى» موضوعىدە بولوب بونى دوكتور مجدالدىن بىك سويلەدى .
شرقى تۇركىستاننىك آلبىسانىيىسى رىقلاار ايله كۈرسە تىب نولوق معلومات
بىر بىر نىك دوكتور مجدالدىن بىك شرقى تۇركىستاننىك روسلار مازىدان
مالى (اقتصادى) بر جىبىر ايجىكە آلبىسانىيىسى ، كۈمۈر كىزىلچىزى بىلۈدەر
لازىچە مال سائىلغا ئىلىپ وە سۈك زامانلاردا شرقى تۇركىستان سودا كىرلەرى
نىك بو مالى (اقتصادى) تىبىق تىجىسندە هندىستانغا چىققان مجبور بىدەر
«مالىلار بىنى سويلەدى ؛ كۈب آلتىشلاندى .

اوچىق قونقرانس «شرقى تۇركىستاننىك بو كۈنگى قولنولوش
نوزغالاينىك تارىخچىسى وە بو كۈنگى خالى» موضوعىدە ايدى . بو
قونقرانسى بىر كەن دوكتور صالح جان بىك قولنولوش نوزغالاينىك
نومولارغان باشلاغانىشى ، آق روسلارنىك خىيالارغا ياردەم قىلماق ايله
بانكۈرلەك قىلماقلا بىشى وە نىك بىر خىرى عەم فورنولماسدان امجا قىلماق
بىنى سويلەب «شرقى تۇركىستانداغى آق روسلارنىك خىيالغا ياردەم قىلشدا
خىلالى بار ؛ چونكە تىزىل وە آق روس اىبىرە ياليزمىنىك سۈك دەلەر بىدەر ؛
روس اىبىرە ياليزمىنىك مەنشى آلدىدا آق روسلار قىزىلار ايله بر سىدا

دردلار. بونى بوردىغانى آق روسى ايمىرلەرى اوز مەلۇماتلاردا شۇنى سۆزلەپلەر، دېدى ۋە قارا شەركىنى بويۇك شەھەرلەرنىڭ قوزغىلاپلا قوشۇلۇشلارنى، «جنرال ما» نىڭ قىزىل روسلار تامايدان قوراللانغان بولۇپ چوڭ چەك آرقالى شەرقى تۈركىستانغا كىزىپ اورومچىدە بىر موقت اشقارل حەكۈمىتى قوزغاپنى آڭلانغاندىن سوڭ «مەنە تۈركىسىب نىمىر يولنىڭ بويىدە اويىغان رولى مەھم بولۇپ چىقتى. بۇ يول شەرقى تۈركىستانغا باشقا بىلا آجىپ قويا بازغان ايدى، حمد بولسون، مچاھد لارىمىز جنرال ماينى چىققان ئىشكىگە كىر كىزىپ بوباردىلار» دېدى.

مەروضىچى آلتون ئاغدان جانب يىكنىڭ 60-70 مىڭ آدمى ابلە خوتەننى آلمانىيى، نىمور شاھىنگە كاشغەرنى سىط ايتىپ كۆپ موقت بولغانلىقلارنى، جانب يىكنىڭ ايمىدى قارا شەھ ۋە اورومچى تۈگەپ كېدە كى قىزىل اويغور آدمالارنى ئازالاش اوچون كىشكە حاضىرلانغاندا بولغانىيى آڭلانغاندىن سوڭ «ياقۇندا بىر دولت قوزدولاجاق» دېدى دوتقور صالح بىك بو قوتقۇرانشىدا ايران محىرلارىدىن محمود انشاركە جواب اولاراق محمود انشارلار اندىشەكە توشمىسىلەر؛ بو قوزغىلاپ بىر توران ايمىرانودىغى قوزغىلانى ايمىس، شەرقى تۈركىستاندا آيرى بىر دولت ئىشكە ايتىد. بو دولتنىڭ تۈركىيە كىيى بىر غەرب بولۇشى ۋە غەربى تۈركىستانگە استقلال خرىكتىدە بىر ئايالغ بولۇشى اعتبارىلە بىرچە اھمىيىنى يازد» دېب آلتىشلار آستىدا سۆزىنى تىرىدى دوتقور صالح بىك اوز مەروضىسىنى بويۇك بىر شەرقى تۈركىستان خرىطىسى اوستىدە بىرلەرنى كۆرسەتمەك سوزىلە ايدىن قىلىپ سۆيلەدى.

قوتقۇرانشىلاردان سوڭ جانب بىك ۋە نىمور شاھلارغا ئېلغۇرام بىرىشكە قىرار بىرىلدى. اويون-كۈلكۈگە باشلامىسەن اول مچاھد شەيدىلەر روجىغا دعالار اوقۇندى. استانبول غازىقالارى علاققە ايلە يازىلار يازدىلار.

II — «تۈركىستان تۈركىيە تەلەپ بىرلىكى» نىڭ دەڭر كىچىسى

3 ئىچى آوغۇست بىنچىنە كىچىسى بىرلىك، بىر دەڭر كىچىسى بارى 400 قادار قوناقلارنى بىر كېمە ابلە مەرمەرەگە آلوب چىقتى، مەرمەرە

تۈركىيەنىڭ اوروش كېمەلەرى آراستىدا ئەپلەب كېمەلەرنى سالاملادى. تۈرك اوروش كېمەلەرى پروژە كىتور لارى ايلە كېمەلەرنى باروغلاتوب كىچى. مەزى كۆمۈرگە ئەپلە تىزىپ بوباردىلار. اوروش كېمەلەردە كىيى تۈركىيە بىرلەپلەرى «باشاسون تۈركىستان» دېب قىچقۇردىلار. سابىقلارنى بىر موقت تۈركىيە كېمەلەرنى ئەپلەب بىزنى سالاملايدىلار. بىز اوز كېمەمىزدە استقلال مەزىنى سۆيلەپ تۇرىمىز. بىزنى تۈركىستانلار سەويىچەدىن يىلاماقتا ايدىلەر. ايدىدا دەڭر كىيى كىزىپ كىچى سەخت اون بىر يازىدا جەدە بوستانىدا بىر تۈركىستانلارنىڭ دەڭر بوردىغانى چاچاھىسىگە چىقىپ تاڭ وقىمىغاچا

«تۈركىستان تۈركىيە تەلەپ بىرلىكى» نىڭ دەڭر كىزىپىسىدە بىر كۆرۈنىش.

تۈركىستان كىچىسىنى اوتقۇزدىق. كىچىدە ئەسولەلەرىمىز ئەپىلدى. اويىلار بىمىز اويىالدى. بو كىچىدە نوگەرە كەدەن كېلىكەن مىڭگە ياقىن قوناقلار بار ايدى.

قوناقلارغا بىرلىكنىڭ «تۈركىستانلار ايسەلەكلەر» دېگەن تۈركىستانغا عائد 12 رەسمىي آلبومى نازقانلىدى. تاڭ آقايىر ايكەن استانبول بوغازىدا جولان قىلىپ ايرنە بىلەن شەھەرگە قايتدىق. قوناقلار كىچىمىزنىڭ تىكرارلايدىشىنى نېلەب ايرىلدىلار.

برلكنگ 0 جى يىلى بايرامى «استانبول خلق اوتى مەنە بولدى»
18 آغوست جەمەت كۈنى سائىت 13 دە بو خاق اويدى. بولاندى.
تۈركىستانلى خانۇن، بىر كەك وە «بالاچاقالاردان باشقا اول قانداق تۈر
تاقار بار ايىنلەر، سالون اين سىنا، نوالى، مەھودى وە مەھودى قارىلارنىڭ
بۈيۈك رەسەلەردى وە بۈيۈك تۈركىستان جەزىپەسى ايله باسايلىغان ايدى
برلكنگ 0 جى يىلى بايرامى بىرلك زىيىسى دوققۇر صالح جان
نامايدان آچىلغان سۈكۈت استىقلال مارشى سۈپلەندى. سوگرا بىرلك زىيىسى
برلكنگ، آلتى يىللىق فەاللىقى بىر ساياب چىققاندا سۈكۈت: «وطنيەم تۈر
كىستانلى ەشتەرىلەردىن تەك بۈيۈكلەردىن مەدى وە مەنۈى نامايدان بۈيۈك
سەنئەت، اونىڭ بالالاردىن اوقۇتۇپ وەلىقە قائىدەلى قىلىپ تەشەببۇس
مەنكەندەن قانچۇب كەلگەن باشلار بىرغا بولاشچىلىق قىلماق وە ياردەم بىر
مەك وە بىرە تۈركىستانى غرقداشلار بىرغا ئايلىماق» دېدى وە بو تۈر
غرودا قىلغان وە موقى بولغان ايشلەردىن ساناغاندا كىيىن: «بىر تۈرك
اوزگەرتىچىلەردىن (اقلاچىلاردان) بۈتۈن ئوسوقلارغا، ەھمەتلەرنى
كۈرگەك كىرىپ ايلگەردى بۈرۈمەكتى، دېسەيلىشى وە كەينىدەن زىادە
كىيىننىڭ قىستلى ايلگەندى اوزگەندەك، دېپ بىرلككە كۈپ بۈيۈك ياردەم
لار قىلغان ئۈدك جەھودىت حەكۈمەتكە، تۈركىيە اوزگەرتىچىلەرگە
قوللۇق قىلىپ تۈركىيەنگ پايدار بولتىنى تېلەدى.

بۇنداق سۈكۈت سوز آلمان ساق بۇخارا خلق حەكۈمىتى جەھودى زىيىسى
قوجا اوقۇلۇ غىمان بىك آلتىشلار آراسىدا تۈركىستان گە جەلگىيىنگ تۈرك
مەدەنىي تارىخىدە اويادىمى زولى ايشاح ايتىدىكەندە سۈكۈت «بىر امت دۈپ،
دەن چىقىپ مەلىت دورىگە اوتەك» دېدى. غازى اقلانىنگ تۈركىستان
اقلانىدە كى تائىرلەردىن بىر قانچا مائاللار ايله تەھلىل ايتىپ بولۇپ «باشاسون
تۈرك اقلانى، باشاسون مەدەنىيەت يىشىكى تۈركىستان وە اونىڭ گە جەلگىيى،
دېپ آلتىشلار آراسىدا سۈزۈمنى يىتردى.

سوگرا بىھال بىك سۈز آلۇب «برلكنگ بۈگۈنكى كۈرەنگەن

فەاللىقى كىچىك ايدەن «ايلگەنلىكىنى تەقدىر ايتىدى وە بىرلككە اوزۇل غەير
وە موقىنلەر تېلەدى. ئك سۈكۈت يەنە صالح جان كۈرەنگە چىقىپ تېرىمگەن.
كى تەشكر ايتىدىكەن سوگرا: «بىرلك وە تەشەببۇس بىر. بىر يالغۇر جەھانگىر
تېرىلەرنگە گە ايسىمى، غەلم دەن بىرلىك ەھودىدەم ياد ايتىدىكى، طەبئەدە
خالا دوستۇرلەردى جارى بولغان بۈيۈك غەلم وە فېلوسوف اين سىنانىڭ
اوغۇللار بىر، ايلك دىقە اولاراق تۈرك تېلىنىڭ بايلغىنى ابات قىلىپ تۈرك
يىلى اقلانى آچقان بۈيۈك اوغۇللار بىر، تۈركىستاندا جەز قانچىسى
وە قانچىسى آستىدا بىرگە مەشۇقات، پەننى مەكتەپ اچىشدا بۈيۈك بىر
غەير وە ارادە كۈرەنگەن مەھودى قارىلارنىڭ اوغۇللار بىر. مېلىولاردىن
تۈركىستان تۈرك جەزىپە بولماق سۈكۈت قىلغان، جەھان ايله بوغۇشقان وە
نايت جەھانلارنىڭ قىزاقى بولغان مەھودىلەرنىڭ اوغۇللار بىر» دېدى.

سوگرا پارمىدان مەسئۇلىك وە سائىر بىكەلەرنىڭ، آقارادان
ەشتەرىلەردىن تەك وە دوققۇر مەھودىلەرنىڭ، ازەرىدەن تۈركىستانلىقلار
بەنە چاقانلار بىكەلەر ئاغراقلار وە كىلگەن تىرىك مەكۈملەردى اوقۇر
دى. بۇنلارغا آلتىشلار ايله مەقابله وە تەشكر قىلدى.

سالىح جاننىڭ تەكلىپى ايله بىرلككە تەداكار مۇسى دوققۇر
مەھودىلەرنىڭ تىرىك تەلغرافى چىكىشكە قىزار تېرىلدى.
بىرلك يازۇچىسى مەھودىجان بىك كۈپ آلتىشلانغان بىر خەتتە اوقۇدى.
بىرلكنگ تۈركىستان مۇسىقى بۈلۈكى نامايدان مەنى تەشۋەلەر چالدى،
مەنى اوپۇنلار اوينالدى.

استانبول مەشۇقاتى بۈگۈن قەتدا يازىلار يازماقدا. دوققۇر ايلەم

«قانۇر داللو غىدا...»

(تېخىدا تەييار)

بو باشلىق آستىدا، «فېزىل اوزبەكىستان» غازىباشىنىڭ بىرچى ايوون
ساندا، اعظم ابۇب امىناسىلە، تاشكەندە «ئوزبەك دۈك موزىقا تارىخى»
تېزىپ ايتىلگەن بىر قوسەرت توغرىسىدا بىر مەقالە يازىلىپ اوندى.

مقاله ایکنسی بو «موزیقا تیاتر لاردا» قوسهرت نومرلاردا 6-7
آی ایچنده هج بر اوزگهریش بولماغانلاردا شکایت قیلد، «به کیمک»
نامه گورسه بیلگهن سوک بر نومراسینی — «ئوزبهک نورموشیا آلمان
ناس، به کی آیاق اویوی هی شدله تقید ایتددر وه قوسهرتک هج
بر نومراسینگ موقت قازانماغانلغینی بیلدیرهدر.

لاکن، اعظم ایوی بو تقیدینی یازارکن، مسئله که نوغرو بر یاق
قلمسندان قازامايدر، اوه ایسه قوسهرتکک بها بیرشده، ایسه سائیل
چیلارنگ بو قوسهرندان ذوق آلمانلغینگ سببله ریشی اصاح ایشده نور
نون بو موقیشلارنگ اصل حقیقی عاملی، توب سینی روس بولسه
ویکله رینگ وه ساوت ده زبیرینگ تورکساندا یازاندیقلاری جیب
بولمايئورغان آغر وضعیت، جهسی شرائط ایکنملیگینی نظرغا آلمایدر.
اوقوجیلاریمزغا آیدین قلماق ایچین بو یرده تقیدچینگ بعضی جمله
له رینی کوجوره:

«عادته باشقا تیاتر لاردا قوسهرتکک (جیقیب نه شوچی) لارنگ
هدر بر جیقیشی اوزی بر نومرلاردا اغلا بولغوجی ایدی» ... «بو نو
سهرندای قوسهرتکک «فریقچیلققا» یاقینراق آرزان که بلر ایله جیقیر،
اکثر نه گسه فانورغوندا قیلدی» دیکه ندن سوک اصاف ایله «لو بیچاره
هم عیب یوق، کولدوره مان دیب اویلایدی، اما اویلاغایچا جیقیر.
دی» دیب عینک سنکارده ایسه ایکنملیگینی اعتراف ایتددر. لاکن
درحال شونی ده علاوه قیلدور: «فقط شونی ده حسابا آلمایدی که نقاش
چی خلق بوندان 7-6 ییل بورونو خلق ایسه» مضموللیراق بر گپ
بولسا خیره وه سببه بولوب کیشکن که بلر که ایچک اوزوب اوشور
مایدی.»

تقیدچی بونی کوب نوغرو سوبله یدر. تورکستان خلقینگ وه
خصوصاً اونک تیاتر وه قوسهرتلله رنی زیارت ایشوچی طبقه سینگ قاندا
شرائط آستدا بولسا سوبه جهتدهن بوگون هر حالدا یوقار بلاغلمی
فکریکه بزده قوشولار. لاکن بزجه اوگونکی قوسهرتکک وه عمومیه

قوسهرت وه تیاتر کینی خلقینگ روخینی اوقشایئورغان، بر آز کو گول
آچا ئورغان واسطه لارنگ بوگون ایست بیلگهن تاتیرینی قیللای تور.
خالقینگ حقیقی سینی، ائک مؤیر عاملی — خلقهرنگ، وطنهرنگ،
بوگون ممرض قالدینی بوره ک بیرئوچی فحیح احوالی: «دهش اسارت،
بولسه دوزخ دهشتی، آچاق وه اولوم دهشتددر... بو وضعیت ایچنده کی
بر خلقی قایسی گوزمل قوسهرت نومراسی وه قایسی مهارتلی سنکار
کولدوره بایردی...»

قوسهرتکک سوک نومراسی اولاراق بر خام تامایندان اویلانان
«به کی آیاق اویوی... ئوزبهک نورموشیا آلمان ناسا، حقدن تقیدچی
شو معلوماتی یردهدر:

«ایکنی بر موزیقا کوی آستدا صحه ده بر یاییکی جلوه لی مقام
بولدی. لاکن بردهن بو مقاملار «ایشلب جیقاریش» ایله باغلا توب
کیتدی ارض قبلکر که صحه که سفره، ساپال ناغارا، اون جیقاریلدی.
چو که نوشکن خام موزیقا آستدا خامور قیلا کیتدی. خامور دهره وه
نه چیدی. کولچه وه نان یا سا لا باشلادی. بر چه ککه ده تا نور هم فورور
لوب، قیرب تورغان ایکن، درحال چاق ناعلیب به کیمک کیلدی،
زهیده آیلندی. موزیقا آستدا قایه ایله نان یا سا لا باشلادی... به نه بر یاییکی
مقام وه «ایشلب جیقاریشغا» باغلانان ناسا صحه ده تمام. لیکن نیمه او
چولدر، صحه دهن هج بر چه بهک تاووشی ایشیلیمه دی، سبب: یا که
توشولمه دی، یا که نه گسه قایلندی.»

قوسهرتکک حاضر بولماغان بولساق دا، «نماشاجیلارنگ بوندان 7-6
ییل بورونو خلق ایسه» لکینی، سوبه جه آچا گونهرلیت قالغانلغینی
اعظم ایوب کینی بزده اعتراف ایتدیگیزدهن وه خلقهرنگ یوقاریدا
نصیر ایتدیگیز فحیح وضعیتندان بو قوسهرتکک بونون نومرلاری
وه آیوقسا بو سوگو یازجاسینگ بارچا نماشاجیلارچا بهک گوزمل آکلده
تیغایینی وه فقط سوگندا «هج بر چه بهک تاووشی ایشیلیمه که می» می
اب تورکستان خلقینگ — پای، یوقسول — بونون فسینگ بولسه

وزمندان بورون باشادیمی هیچ ولماسا توفیق وه اور عالموی ایچکی
نورموشنداعی حریق دورینگ بر منظره سینی بو کونگی جمع، سالت
کونله رنده کوردوب بویوک باهی وه خسرتله ایچنده کیچیشنی ایلد
چه بک خالماق اورینغا آقان کوز باشلارینی کیلرلرجه سینه گله اکتا
اینگه بندن کینگه نینی تخمین قیلامز.

حاضرغی عمومی سالت، آجلق زمانده تیارو، قوسورت کیی
نورمه لردی اورلاوجیلار یهک آزدرد. عمومینله ساویت ره زیمی دورند. وه
خصوصاً بو کونگی چاقدا تیارو، قوسورت نماشاجیلاری دیهرلک بو.
نوبلای یالغز بولشه ویک فرقه سینگ وه ساویت حکومتیگ «اوز آتار
لاری» ندان عبارت بولور. فقط، بو کونگی بولشه ویک سالتینگ، آچنیر
نگ آغیر لغینی اوزنده بلکه نسبتاً آز تویماقدا بولغان وه یوقاریدا مذکور
قوسورت نماشاجیلاریگ دیهرلک بوز فاضیلی تشکیل ایکن بو وار
آدمالار ننگ دا بوندای نومرلارده ان بوقاریدا نه بولکله مدن باشقا
تأثیر وه پا ذوق آلاستقلاری طبعیدر. چونکه اولار ننگ کویچلکی
شهر اوزینگ منسوب بولدیمی خلقنگ، اوز توغانلاریگ ایینه.
قیسینه جاتندان، روحندان قوشولور. متأثر بولور.

تقیدی بو «ناس» نومراسینی تقید ایب او جمله مدن:
— «تیارده» سوسیالیستک ره آلیم» خصوصه که بررب اونورمایر.
اما اوزیهک دولت موزیقا تیارینگ بو «رومانتیکاسی» نماشیشی بوتولای
آرقانغا ایشریشکه خدمت قیلاجاغینی نهیب اوتهمز... «خانولارنی او
چاق قورومیدان، نه تور یاللوغندان قوتقارامز، اولارنی اجتماعی ایشل
چقاریشقا نازیمز دیب عهد دائم کوره شیب یاتوبمز. بو بولدایشی یونوق
نازیمز سان وه ساناغمز. حتی قولجوزلاردا هم عمومی ناوای خانلار
آرقالی نان یاپترا باشلاغانلاری هممز که معلوم. بو کون سخنه مرده ایبه
عشو ایله نه تور ماقالادی...» دیهر

رتنگ مقصدیمز بو یرده بو «نومر» نلی مدافعه ایشمهک ایمن
یالغز شونی نهیب اوتهمز که، مسلکده هیچ قانداق حریت فالدیرمغان،

حتی مکینر ایچین تاریخ درسکله بریسه روسیه بلایطان ازلردن
هیچ اوزگه ریشتر ترجمه ایشن (*) که مجبور ایکن وه آینسا فلم وه
سوزده حر ناورانماق جبارتنده بولغانلاری اولومه ذوق قویب قویمان
سویت ره زیمی وه روسیه استیلاسی آشدن خلقیمزنگ «نورموشندان»
دب وجود که کیتریلگن هیچ بر آر بو خلقنگ روحینی حقیقی مهبومه
اوقتا یا یله جهک بر قابلیت کورسه نه آلمیدر.

بولشه ویکلهر ننگ یالغز «تیارو» ده ایمن، حتی یونون «سوسلار»
ایستیک ره آلیم» طلب ایب، بوندان باشقا معنا وه موشوعلو ازلردی
اولومنگ محکوم ایسه لردی تیجه سنده طبیعتله یالغز معه شوندای دایشل
چقاریش رومانسیکاسی» نوستده ازلهر که یازانا بلیر. موسقا بولشه ویکلر
ری وقتله سوزده «خانولارنی اوچاق قورومیدان، نه تور یاللوغندان
قوتقارامز» دیکن شعارلار ایله خلقیمزنی آلدایلار ایسه بو کون اولار
«خانولارنی اجتماعی ایشل چقاریشقا نازیمز» دیب نورکستان ایرله
ریله برابر خانولارینی دا ایجه گده کی یازولارینی آرقالاردا نایب
بولشه ویرم فانداسیغا آن آغیر داللا ایشلر رنده ایشلرنگه مجبور ایسه گده.
درلر. بو مشقت آستیدا یوشمیر که ن بوغه ایندان ایسه نورکستان دهقانی
بو کون، یوقاریدا تصویر ایکنگن «نه تور یاللوغیدا» تورلق قاداره گنهک
یایماق امکانتندان کوبیدن مجرم ایشلشدن. «حتی قولجوزلاردا دا عمومی
ناوای خانلار آرقالی نان یاپترا باشلاغانلار» ایمن. بوندان خلق نه فایده
کورمه گده؟ تیجه نیمه بولدی؟ — بو «عمومی ناوای خانلار».
«عمومی آشخانه لار» عمومی ناشین نه لور بو کون بر عمومی آجلق
باراندی. خلقیمزغا عمومی اولوم حاضر لادی... چونکه خلقنگ یار
کویجی ایله ایشل چقارغان، یتوشتر که ن حاصلانی قولندان زورلاب

(*) «باشلاغ» وه اورا مکینلر اوجون درسکله تور روسیه اورا آسیا یور.
سنگ فراری» ده روسیه اشرفیک تورغان وه جمهوریتلر بوجا یرلی ننگه هیچ
قانای اوزگه ریشتر ترجمه بولغان تورغان درسکله قاناردا «تاریخ» هم بار.
(قیزیل تورکستان » 1933 II. 38)

تاریخ آلب ساریت ده زیمینک غسینی بر آزدا اوز ایتمک یلمک ایچین روسیه گه، اوزگه مسلکله هر که یوللاسا قادیور.

احوال یوندا ایکن طالم موسقوا جلال لارینگ شیطانی حله و بالغانلاری، ندیرلری آرقاسدا بزلنگ اعظم ایوب کیسی حسی یاقینی یورکستانی توغانلاریمز، عدلی هم موسقوا بولشه و بکللرینگ خانلور.

الارنی اوجاق قورومیدان، نه یور یاللوغیدان قوتقارمز، دیکهن درومار نیک، شمار وه وعد، لاریعا ایلساق مجبور بتمه درلور.

نه قادیور آبانجلی بر حال

قافقاسیا مسئلهسی

(کتابیات)

آذربایجان ملی سیاسی خاندلر ریتدن دو قنور میر یعقوب بک فرانسوز یلمده «قافقاس مسئلهسی» نامدا بر کتاب یازوب نشر ایتمی. باشندان سو گینه قادیور قافقاسیانک برلکینی محکمه لهک غایه سیله تولغان وه بو غایه غا خدمت ایتمه ککه حصر ایتمکله میر یعقوب بک بک بو کتابی قافقاس مسئلهسی ایله یاقیدان نایمشاق ایتمه گه ندر ایچین ایدلی بر قایاق اولاراق خدمت ایتمه آلا تورغان ماهیتده در. قافقاس مسئلهسی تولوق مناسیله — آذربایجان، شمالی قافقاسیا، گورجستان وه نهره نستان مسئله لرنده ن عبارت آبریم ملی مسئلهنگ ترکیبی ندرمه کدر. میر یعقوب بک اوز کتابینی مده شو نورت غروینگ هدر برنده کی ملی حرکتی تحلیل ایتمه کله باشلایدور. بو تحلیلنگ اوزی ده برلشکن قافقاس دولتینگ قورولوشی یولداغی بوروغو قینلقلارنی آکلاشقا وه بونکله، قافقاس مسئلهسینگ کیله چه کده توغرو ییشلیشکه یول کورسه ندر.

قافقاسیانی تشکیل ایتمک بو نورت غروینگ هدر برنده کی ملی حرکتنگ بره ملیکی وه جزئی نولوجه ایدی، بونکچون اوللاردان هر برینگ، فولای فرصت کیلدیکی زمان، اوز دولت استقلالینی محکمه لهک

یولدا صرف ایتدیکی غیرتده بر درجه ده یولوب چیقادی.

ایتمک میریمزنگ آزلمی نور کچه اولاداقدا چقویسی ایتمه.

دیگیز بو کینگ مضمونلو اثری قاعا مفصل تحلیل ایتمکله امکان برمه یندر.

من بو یرده بالغ ماوردی قافقاس، ده دراسیونینگ قورولوشیغا، بو قنده دراسیونینگ نور کچه ایله یورغان مذاکره لریگه، اونک پارچا لایو، دیمه وه نهایت آبریم ملی جمهوریتلرنک قورولوشیغا آتالغان بالاری اوستداغی قیساچا یوقتاب اونمه کچی من. قافقاس ملی حرکتلری تاریخداغی بو قیسا مدنی فقط محتویاتی اختیار یله سوک درجه ده یای دور بزلنگ قورکستانیلارغا او قادیور معلوم ایتمس در. ماوردی قافقاس قنده دراسیونی، روسیه موقت حکومتینگ یقیلوی وه دولت اداره سینگ ساریلار قولیعا اوتورودان سوک برده بنگه شکل ایتمدی. روسیه مرکزی حکومتینگ برده ن برکه یوقالوی آذری نور کچری ایچین روسیه ن آبریلیشیا بر اشارت دولتی اوینادی ایتمده. ندرمه یی وه گورجو باش سیاسی دائره لری ایچین بو حال ایکن آغیر بر «تجربه دوری» بولدی.

مده بو یرده آذریلر ایله اوللارنگ قومشولاری آراسدا ملی وه سیاسی حرکتی عتفه فرقلاری یار ایتمکله کی کورونوب قالدی. آذربایجان ملی منبیلار بک بو یوک بر کویچیلکی وه خلق کتلهسی روحی وه سیاسی یاقیدان روسیه گه یونولای یابانجی یولوب کیلدیلر. گورجو خلق کتله سینگ تعصب ایتدیکی گورجو مده و بکللری اوزلهرینی وه گورجستان خلقینی مدنی وه سیاسی جهتده ن روسیه وه روس خلقی ایله باغلی ایتمس دیم اولامادیلار. ندرمه ییلر ایسه اوزلهرینی اصلا، نور کچه وه عمومیتله نور کچره گه فارشی اوز مدافعلاری دیم یلدیکلری، روسیه وه روسلار سز هیچ تصور ایتمه آلمادیلار. بو ایکی عنصرنگ آذری نور کچلرنک طبیعی ملی یولی مفا کیریشکه راضی بولولاری ایچین فوق العاده احوال وه شرائطک توغولوی لازم کیلکن ایدی.

گورجو وه ندرمه یی ملی حرکتلهرینی وه اوللارنگ ماوردی قافقاس قنده دراسیونینگ تشکیلی دورنده کی دوللارینی تصویر ایتمک میر یعقوب

يك كورجو وه نهرمانی دائرہ لہرینگ فعالیتلہرندن کیلیب چققان بو
حقیقتلاری بر درجه که قادر بوژمشدر لکن بو اونگ اثری ایچین بر
تشان ایمنس، بالعمکن، بویوک کیلهجه کنگ خاطرری ایچین باقر کیچ
میشنگ عادیر بودورقلاری بر اوونو بردهسی ایله بابوب کینه یلنگان
بر سیاسی خادم ایچین بویوک بر یافت وه قیمت سانالادر. عموم روسیه
موقت حکومتی یقلعاندان سوک تیفلیسده آندی، کورجو وه نهرمانی
مئللهرندن تشکیل ایتنکن ماورای قافقاس قومساریاتی تورکیه ایله صلح
مذاکره لریکه کیریشده، فقط درحال وضعیشنگ قبیلگی مبداه چققان
ایچده آذریله که بالغز ایکنچی درجه لی اورونلار بیریلنگان ماورای
قافقاس قومساریاتی ماورای قافقاسک روسیهدن آیریلیشی امکانی
ایتمه کده ایتمه دی وه عینی زماندا روسیه بامنه ساویت حکومتی طر
قدان امضالانغان وه تورکیه که قارس، آرداهان، باتومی ایگه لله
حقیقی بیرگه ن برهست. لیتووسک صلحنامه سینگ شرطلاری قبول ایتنکه
ده راضی بولمادی، بو اوج ولایتی ماورای قافقاس و کیللهری ایلموسه
شوب اوتورماسدان اشغال ایتنکه تورکلهرنگ حقلاری دا، امکانلاری دا
ایدی. ماورای قافقاس، تورک قوشونلاریغا هیچ بر تورلو حرری فاشلق
کورنه آمانس ایدی. تورکلهرنگ ماورای قافقاس قومساریاتی و کیلله
ریله مذاکره که کیریشمه ککه راضی بولماملقلاری حقیقتده تورکیه نگ
ماورای قافقاسی مستقل دولت اولاداق کورمه ک ایتمه که ممکنه بر دلی
کورمه سلیک ممکن ایمنس. ماورای قافقاس قومساریاتی بونگه بر اوز
زینک روسیهدن آیریلماق ایتمه میمز، فقط برهست. لیتووسک صلحنامه
سیی ده تابایلیر، دیمه کده ن عبارت خط حرکتی به نه دوام ایقیری
فقط، ائک سو کدا، وضعیتنگ چیللماس بر حالغا کیلکه نینی کوروم ماورای
قافقاس قومساریاتی و کیللهری برهست. لیتووسک صلحی شرطلاری قبول
ایتنکه راضی بولدیلاز، ترازون قورانسینی دا بونگه یئدی (27 فورل
- 1 نجی آریل 1918). کورجیلهرله نهرمانی تورک کویچلیک تشکیل
ایتنکلهری ماورای قافقاس پارلامانی ترازون قورانسینگ قراره

راضی بولدی 1914 حدودینی مدافعه ایتمه ک ایچین تورکیه ایله اوروشی
دوام ایقیریش حقیقه قرار ایقارمشدی.
ماورای قافقاس پارلامانینگ آقردی اتضالاری آذربایجان تورک
نهرینگ، تورکیه که قارشی اوروشنا بارما یا حقلاری بیلدیرمشله ری.
ملی وه دینی ملاحظه لار آقردی تورکلهرنگ تورکیه که قارشی اوروشی
رد ایتمولرینگ معوی سیی بولغان بولسا، روس وه نهرمانی بولشه ویکله
رینگ برلشکن کوجلهری نامایدان باکونگه اشغال ایتمیسه اونگ
نوشومجا سیی تشکیل ایتمدی. نهرودان دا، روس بولشه ویکله رینگ
آذربایجان پاتختینی اشغال ایتم توردهنی بر زماندا آمانی قیلیب آذریله
روسینگ 1914 یملی حدودینی مدافعه ایچین تورکلهرنگ قارشی اور
روشنا ییلرله ایدی؟ بونکچونده تورکیه که قارشی بالغز کورجیلهر وه
نهرمانی اوروشدیلاز. فقط بو اوزون سورمه دی، تورک قوشونلاری،
دیملک، توسقونیز بر سورنده قارس، آرداهان وه باتومی اشغال
ایتملهز، به کیده ن صلح مذاکره سینگه کیریشمه ککه نهر و کیلیدی، فقط
بو دهه کی شرائط ماورای قافقاس ایچین آسجا اوگدایر ایدی...
ترازون قورانسینی ماورای قافقاس و کیللهریکه روسیهدن آیریلا
ماسدان هممه اوز استقلالیتینی اعلان ایتمه سدن داها اوزون مدت مملوم
بر وضعیتده قالا یلمه به جه کلهرینی وه بالغز مستقل بر دولت تشکیلده که
بین الملل مذاکره یورونوله یلمه جه کینی آکلانمش ایدی. روسیه ده آمانی
دوام ایتمه کده ایدی، بو آمانی ماورای قافقاسی دا فایلاماق ایله فور
قوناهدا ایدی. ایکنچی باقدان، اوزی ایله روسیه آراسندا مستقل بر
دولتنگ بولوی تورکیه نگ کده منعشده ن ایدی. تورکلهر ماورای قافقاس
و کیللهری نهرودان نهر و بو بولغا نوزدیلهز. بالآخر، 1918 یلنگ
22 آریلدا، باتومدا تورکلهر ایله صلح قورانسینی آچیلیر آلمان ماورای
قافقاس روسیهدن آیری مستقل دولت دپ اعلان قیلندی...
بو سورته — بری آذریلهرنگ نیشده ن عبارت ایچکی، دیگرری
تورکیه نگ سبقترمانسندان عبارت نیشفی — ایکنی مثبت کوچ وه برعه

روسیهده کی تولوق آبارشیدان عیادت متقی کوچ بر لعلیب ماورای قافاس
بارلامانی کوچیلکی ایندیگهجه اونگ رد ایت کیلدیگی ماورای قافاس
سنی روسیهدهن آیریش فکرینگه مجبور ایتدی. اعتراف ایتمه لیدرنگه
آندان اعتباراً کورجو مهنه ویکلهری ایستور بونون ماورای قافاسگه
ایستور آیریم جمهوریتلهرنگ ملی استقلالینی مدافعه ایشونگ قلمی
طرفداری بولا باشلادیلار.

فقط، ماورای قافاس فده راسیونینگ عمری اوزون سورمدن
روسیهنگ سحدهن کیتمه یله برابر اونگ ایسکی سیاستینگ نتیجه لهری
حالاً دوام ایتمه کده ایدی. بونون کوچلهر ایله ماورای قافاس فده راسیونینگ
سیونینی مدافعه ایتش اورینغا اونگ اعضالاری آیریلق بولالارینی ده اون
لهریکه تاشقاریدان حامیلار ایرله یه باشلادیلار. قافاس فده راسیونینگ
برنجی اولاراق کورجستان جیقدی. 26 مایدا (1918 ییل) کورجستان
اوزینگ ماورای قافاس فده راسیونینگ جیقدی اعلان ایتدی و عینی
کونده مستقل کورجستان آلبانیا نامایدان تایلدی. بو ایکی وقتهنگ بر
کونگه صادف ایتشده کورجو خادمه لاری ایله آلبانیانگ متقی بولان
تورکبه قوزینگ قافاسدا کوچه ییشیگه یول قوماسلققا ایشقان آدان
ارکان حریمینگ برده آرفاسندان ایشله گن ایشلهرینگ نتیجه سی
کورمه سلك هیچ ممکن ایمس. کورجستاننگ آیریلیشی ماورای قافاس
فده راسیونینگ بارجالانسانه سب بولدی و 28 مایدا آذربایجان ای
نهره نستان دا آیری-آیری اوز استقلالیتلهرینی اعلان ایتدیله.

بونون بو دور میر یعقوب بیک نامایدان کوب اطرافلی بر صورت
صویر ایتلمشدر. من قافاسیا تاریخینگ بو دوری ایله خیلی یاقندان
تایشدرمن، اونگچونده دیبه گم لازمدور، که ماورای قافاس فده راسیونینگ
سیونینگ قورولوشی و بارجالانیشی تاریخینی بوندای فسیق بر شکله
بو درجه تولوق و مکمل آکلانماق قین بر ایشدر.

میر یعقوب بیک کوب توغرو اولاراق و تاریخی حقیقتلارغا ساد
اویغون بر شکله، ماورای قافاس فده راسیونینگ اسمحلالیغا همدهن

کوب تور کیدنگ نه چیتدیگینی قید ایتدور. بونگه تورک قوماندانلارینگ
و آذربایجانلیلارینگ گویا ماورای قافاس بونومکینه فارشی نه لله قامدای
اشریحالار یوروندوکلهری حقیقه دوران ایتب بورگن محاکمه لهرده
تکذیب ایتشه کدهدر. آرالقدن بر ساویت حکومتی ایله آلمان قوماندانلاری
آراسندا واقع بولان بر کیایشودهن خردار بولامر، بو کیلیشو بونچا یا کو
بیر مایسینگ قومرولی آلمانلار قولینغا اوتهدور، فقط بو کیلیشونگ ایشکه
آشیریلانلارغا لقبه سبب آلمان قوشونلارینگ باکوگه بارانورغان بولنگ
آذربایجان-کورجستان جیکه رهنسده تورک بایرغی ایله یاییلغان بولوی
ایدی.

ماورای قافاس فده راسیونینگ بارجالانسانه نتیجه لاری نیردهن
سیریلدی. باش جمهوریتلهر اوز آرالارندا نیردهن بر عمومی تیل تایلما.
دیلار، قارشیلقی آکلاییلما و جیققلار یوز بره باشلادی. حتی حریتی نوقدا
شالاردا بولوب اوتدی. کوچلهری آزالماقدا ایدی. روس بولک ویکله
رهنه عیارت ییشقی قوشمان اویاییق ایدی. وقه لهرینگ ظالمسز بر شکله
آقشی ایله، بویوک اوروشده یه گیلگه کدهن سوک اوزینگ بارلمی یولدا
کورمشکه آباقلانغان یه گئی ملی تورکیهنگ منافی، آناشا دولتله یله
اوروشکن ساویت حکومتی مققتلاریله بر استقامتده کورویوب قالدی. بو
شرائط بولک ویکلهرینگ ماورای قافاسقا سوقولولاری کوب قولابلا
شردی و بولک ویک ظفر لارینگ برنجی قوربانی آذربایجان بولدی.
1918 ییل سبتمبرنده تورک قوشونلاری نامایدان بولک ویکلهردهن قورتا.
ریلمان باکو شهری 1920 ییل آیریلدا یه نه شو بولک ویکلهرینگ قولینغا
اوتدی.

نهره نستان و کورجستان دا اوزون دوام ایتهدی. ماورای قافاس
دا، بونون باشقا قافاس حصه لاری کبسی یه گیدن بالغ اوز ییشقی توسینی
که اوزگه نکهن روس اینبهر بایریمی پنجه سی استیفا نوشوب قالدی.
یاقین کیچیشنگک ظالم درسی نتیجه سز قالمادی. قافاس خفقلا ری
ایدی اوز کوچلهرینگ بر لهر یایشی و سیاست بر لهرشکن قافاس قوتله.

ایمان و بار لاهان اعضا لاریله بر لکده، سو دیون دارالقومندا تورلتمه بی
 کورسیسی پارلیمنشی ایچین مجلس مبعوثاغا بر قانون تکلیف ایتمه
 کینی سوبلهتمدر.

تورکستانه قهر لردی

غاللای اوز آرا بولوشوب آلفقدالار.

(«قزیل اوزبکستان» 1933، 7، 117)
 غاللا آزال رایونینگ لهین ددهمه سیده کی «گکستان» قولجوزونگ
 رئیس اورازای محمود قولجوز غاللاسیک همسینی قولجوز اعضالاری
 اورنایدی بولوب بیره یاتور ایمش. «خیرمندان جیققان غاللان بر غزاه
 هم دولتکه تابشورولماغان، قولجوزونگ 34 اعضاسیندان هم برینگ
 4 یوتدان 136 بون غاللا تقسیم قیلیپ، کیتکهن، عینی غازیخان؛

اوقونوجیلارغا حق تولهته ی یاتور...

آنی آریق رایون اجرا قومیتسی اوقونوجیلارینگ ایش حقلار
 ریدان 197 میگ سوم، چیرزاق — 60 میگ سوم، شهرسیر — 110
 میگ سوم، مارین — 12 میگ سوم، ناشکدنک اوکتایر رایونی —
 50 میگ سوم، ساری آسیا — 40 میگ سوم، میخان — 18 میگ
 802 سومی تولمه کیله دبلهر، یوتدان ناشقاری بر قانچا رایونلار اوقو
 نوجیلارینگ حنی 1932 یلداعی ایش حقلارینی هم بیرمه سدن و
 توغروداغی بو یوروقلارنی حیاتکارانه روشده یوزا یاتورلار. مثلاً: کند
 ساری رایونیدا بر قانچا اوقونوجیلار 32 نجی ییل مآذونیت بوللاری
 ایدینگچه آلمانای یوردگمی کیسی 33 نجی ییلنگ مارت آیدان برلی
 ایش حقلارینی هم آلامسندان یوراندلار.

اوزبهکستانک 20 که یاقین رایونلاریدا اوقونوجیلارینگ 12
 نجی ییلغی ایش حقلاریدان یعلغان قرض 708 میگ 108 سوم بولسا،
 33 نجی ییلنگ برنجی مایغا قدار بو قرض بر میلیوندان اهم آرتوب

کرتدی. مه، بو سومانگ کوب قسی (54 میگ شس یوز سوم) سواردم
 اوکروگیتنگ اوستیغا نوشهدر. بو قرضلارینگ تیرلکده تولهیشی خفدا.
 غی دیره کیتقلهدن سولک بو مبلغلارینگ مقداری آزیماسدان بلکه پنه
 کوبه ییت کیتدی. برنجی مایغا قدار قرض بر میلیوندان آرتراق بولسا
 غی ییلنگ 10 نجی ایویلیکه قدار مآذونیت بوللاریدان ناشقاری فقط ایش
 حنی یوتجا بر میلیون 708 میگ 170 سومغا باروب یتدی. یورقلار
 هلی حویه هم آق ایتمس، رایونلار حندی روشده تیکشیر یلیب جیقلا
 قرضدارلارینگ یوتدان هم کوب مقداری تشکیل قیلیشی تورغان گی.
 «رایون تشکیلاتلارینگ اوقونوجیلارغا حق تولهتمه کی ایشار.
 بر لقلاری شو درجه که باروب یتدی، که حنی قوللاریدا نقد بول تورغانی
 حالدا اونی بیرشمدن باش تارتقان رایونلار هم بولدی. مثلاً: بایسون،
 اندیجان، «قاناوویچ» و «بور آنا رایونلاریدا 32 بودجیت ییل یکولمه
 یکده بر قانچا میگ سوملق آرتوب قالغانلی کورولدی. لکن شو رایون
 اجرا قومیت لاری اوقونوجیلارینگ 32 نجی ییل ایش حقلاریدان بولمان
 قرضلارینی تولمه دبلهر، رایون تشکیلاتلاری اوقونوجیلار آیلینی باشقا
 ایشلرگ صرفلاش، حنی مبلغ توپلاشدغی اوبورولوشلاری هم اوقونو
 جیلار معاشی حسابغا تولدوروش ایله متولدرلار.

اوقونوجیلارغا قاراتیب یوقاروداغیجا معاملعه بولوشنگ نتیجه
 ایش رایونلاردا اوقونوجیلارینگ دم آیشلاری یوزولدی. آیلنگ
 بیرلمه سلگی نتیجه سده باشقا ساحه لارداغی ایشلرگه گیریکت باققان
 اوقونوجیلارینگ سانی هم بر قانچایی تشکیل قیلاندر.

بهرلین دهن اورومچی که بر آلمان ایکی کونده اوچوب بارغان.

بهرلین ده چقا تورغان "Deutsche Allgemeine Zeitung" آلمانان
 معروف بر آلمان غازیاسینگ 7 و 9 سه نایر ده جیققان ایرته لیککی نسخه
 لرنده باسیلغان خبر لره کوره، کهرستکورن نامی بر آلمان طیاره جسی
 (Junkers W 34) نامغانی بر آلمان اوچقوجی ایله بهرلین دهن شرقی توب

كستانگ اورومجى شھرېگەچە نام ايكي كۆندە اوجوب بارمىتىدۇ. اوجوب
 غوج 4 جى سەئىر دوشبە كۆنى تاك چاقى سائىت 5 دە بولمىن دەن كۆند
 رېلىب ، چار شېبە كۆنى ايرىلەت سائىت 9 دە (بەزىلېن وقىلە) اورومجى
 گە باروب قونىشىدۇ. تام 6000 كىلومەتر اوزۇنلىقىدا بولغان بو اوزۇن
 هوا يولىنىڭ فاتاشما باقىنىدان كۆب آغىر وە او كغابىر خالدا ايگە ئىككى
 ئوشۇتولسا ئانن طيارە چىيىنىڭ كورسەنگەن بەجىرىكى آغىشلا بولۇدۇ
 دىجەنى دە آغىش كېتەچەك بىر ما ەتتە دەدۇ.

آلمانىڭ مەروف غازىلاردا «شرفى ئور كستانگ باغىشى بولغان
 اورومجى شھرېگ كېلەچەك كىگ اوروميا اېلە اوزاق شرق آداسىدا
 هوا بولدا غابت مەم اورون ئوتاجاى» آبرېچا قېد اېنلە كىمىدۇ.

بوكسەك زراعت مەكتىبىنى بىتەرگە ئلەر .

«اورتا آبا قوممويىست بوكسەك زراعت مەكتىبى» (CACXBRIII)
 (بورونو «اورتا آبا قوممويىست اوتتوۋەستىتە مەسى (CAIKY) مەكتىبىنى
 247 طلە بىرىپ چىقىشىدۇ. بولاردان بوزدە 23 (دېسەك تەخىيا 33
 كىشى) ئوزدەك ، بوزدە 12 تاجىك ، بوزدە 7 توركەن ، بوزدە 3
 فرغز وە بوزدە 6 قازاقالباق.

بوندان كوردونەدەرگە مەكتىبى بىرىپ چىققان بو 247 طلە آرتا
 حقىقى ئور كستانلىلار او قادار كۆب اېمەس. بو ئىكەنە سېسى ، ئورگىنى
 غازىنلارنىڭ بىردىكى خېرلارغا قاراغاندا ، كۆب ئور كستانلىلارنىڭ
 اوقو يىلى اېچىدە مەنچىلك فعالىتەرى بوزىدىن مەكتىدەن خالدا ئالغاندا
 رېدە. «براودا ووستوكا» غازىناسىنىڭ 23 نچى ايوون سائىدا پارىغان
 مقالهغا كورە ، 1933 نچى يىل باشدا 300 جاماشدا طلە سوباسىدا
 خوجالىق تىزىنىگە موافق كوردولەنە كەلگەنلەر بىدەن مەكتىدەن قولغا ئالغان
 بو اوج بوز طلەدەن قانچاسىنىڭ ئور كستانلىلار اېگە مەكتىبىنى وىتە
 وىك غازىناسى بازماسادا ، شېھەرز ، بولاردىنك آزدەن ايكي بوزى براودا
 ووستوكا ، تىگ يازدىنى انغامونچىلار ، موسى چىلار ، يەقوب حاجىپار
 دان عبارت بولاجاق.

بازاردا قارا كۆل اېلە ساودا قىلىش باساق

سوك وقلاردا ساووت آغچاسى يەندە قىستەن ئوشوب كېتەكە.
 ئىكەنەن ساووت حەكومىتى ئىشقى مەسكەلەرگە چىقارلا ئورغان مالدارلىرى
 اوز قولدا ئوتتاق مەقسەدەلە خوسسى بىر ئىرانامە اېلە بوندان سوك بازاردا
 قارا كۆلگ سائېلىشىنى قىلىنى سورتىدە مەم اېتىشىدۇ.
 («قىزىل ئوزدە كستان» 17.7.33)

ساووت مەطبوعاتىنىڭ ئارقا ئېلىشى

«ئامانگان» گا باروب چىققان بىر غازىناچى او بىردەكى غازىنا وە
 جوعە ئارقانو اېشلەرىنىڭ خالىى حقتدا اوز غازىناسى «براودا ووستوكا» غا
 ئو مەلۇماتلارنى يازدە: كۆب قايرىقى ، زاوود ، قولخوزلار غازىنلە جىمىدە
 بوزى كورمە كە ئلەر . كېلگەن غازىنا ، جىمىدە لەر باغلام باغلام سرائىنىڭ
 ئورلو بورچە كەزىدە بو مالاب يانادۇ.

ئىلا: ئىشريات ئارقانو آدارمىنىڭ خاويلېنىدا مارتەن آېرىل اېلاردان
 اوستىدا آيوۋە چىلەرىنىڭ آدىسى يازىلغان 1200 غازىنا يانادۇ. ئارقا ئېلىش
 سائىش دو كاتىنىڭ آبارىدا 1932 يىلغا ئائىد 1781 نىسخە ، 1933 يىلغا
 ئائىد 1128 نىسخە جىمىدە ئايدىلىدى. آيوۋە چىلەرىنىڭ «غازىنا ، جىمىدە
 آلمان» دېپ قىلغان شىكائىلەرىنىڭ ئارقانو آدارمىسى غەير زامان جىمىدە لار
 كېلەدى» دېگەن يالغان جواپى بىرىپ كېلگەن اېمىش.

(«براودا ووستوكا» 17.6.33)

ئىنى خالىنىڭ ئور كەمە ئىشاندادا خاكام بولغانلىقىنى «ئور كەمە ئىسكاييا
 اېسكرا» غازىناسىدا (30.3.33) اوقى بىلكە ئىككى قازاغانلىقىنى
 يەنە پاماراتى خالىى «سوسپالدى قازاغانن» (28.V.33) دە «قازا
 ئىسكاييا براودا» (11.V.33) غازىنلاردا كورە آلودىز . خى
 قازاغانن غازىنلارنى ساووت مامورلەرىنىڭ دە غازىنادا چىققان تەسىم ،
 فراد ، بو رووقلارنى اوقوب اولاردان اوزلەرىگە تېكىشىلى بولغانلارنى
 اېنىگە آشېرماغانلار ئىشان شىكائىت اېتەدەلەر.

اوقۇ بولدى — آقارا حقوق فاكولتېتىگ بو يىلى تىزىملىرى
 قاتاردا نوردىستانلى قاسم اوغلى زاهد نيك آلماندا حقوق دورىسى
 قىلداق نىلەكى ايله شو سەتار آيى باشدا بىرلىن كە كىلىتىدۇ. زاهد نيك
 جالشقانلى آرقاندا نوكرە كىدەكى آرقادا شالارنىڭ رەئىسى قىلدا
 يىلىش بەبەرى بىكلى باشلار بىزداندۇر. «باش نوردىستان» زاهد نيك
 اولوغ يوتوقلار نىلە پىدۇر.

باسماچىلىق (شەھەر مەرزەن)

قارا قومدا دوام ايتىپ تودىغان قانتامان حرىكەتىنى
 باسماچىلىقنى حكومت ايمىدىكە چە باسرا آلماقتۇر. ساوتى حكومتى
 كىشىگە 15 قاداقدان بوغداي يىلگىلەپ نور كەمەن وە روسلاردان كى
 گوللو عسكر ئوبلاپ قاراقوم باسماچىلارغا قارشى بوللاقتۇر. بو
 يىمەكلەرى يىنكەچ باسماچىلارغا نىلىم بولماقتۇر. باسماچىلار بو كوكور
 لەرنىڭ نوردى غر باشلوقىنى آيىپ، قالغانلارنى مەرحت ايله قور
 ايتىشەردۇ. خىيودەندە آشى بوڭ قىزىل عسكرنى قاراقوم باسماچىلار
 قارشى بولغانلار ايكەن، بولاردا باسماچىلار طرفدان محاصىرە غالىم
 نىلىم كە مەجبور قىلىنماقتۇر. قاراقوم باسماچىلارغا نوردىستانلى
 بارىپ قوشولۇچىلارنىڭ سانى سوڭ زامانلار آرتماقتا ايشى. بولار
 سدا قازاچىلار غەم بار ايشى. ياقىندا تەجەن ايله خىيودە آراسىنى
 دىگەن يىردە زور توقاشقۇ بولوب، شىجەدە بىر قانچا قىزىل عسكر
 اولشتۇر وە قالغانلارنى نىلىم بولماقتۇر. باسماچىلارنىڭ قورال جەتتى
 وىمەنلەرى اولگىگە قاراغاندا ياخشىلاشتىدۇ. آزالاردا اوقلار باسماچى
 وە مىلقلارنى ئوزە ئوچى ماھر اوستالارى بارمىش. بايرام بوقا اوغلى
 دوردى مروت اوغلى ناملى باشلوقلارنى غايەت باتر وە ايشلىكى شىجە
 بولوب مەجەدلارنىڭ مەجىت وە حرمتىنى قازانماقتۇر.
 قىزىل اوردو تەجەن كە ياقىن ير لەردە توپلانماقتۇر.

Verantwortlich für Verlag und Redaktion: Herbert Wolf, Berlin SO 10
 Druck: Sonnen-Verlag G. m. b. H., Berlin-Charlottenburg 4

«نوردىستاندا ايسە نىكلىدۇ» — استانبولداق «نوردىستان نوردى
 كەنجىلەر بىرلىكى» نوردىستان خرىطىسى وە نوردىستان كوردونوشلەر
 رەئىسى كورسە ئوچى 12X16 بوپ كىلگەن «نوردىستاندا ايسە نىكلىدۇ» نامىلە
 كوزىل بىر آلېوم باسرىپ ساتىشقا چىقماقتۇر. نە كەرى 25 قىرۇش
 نوردىكەنە كىلەر آقچا اورنىغا 25 غرۇشلىق مەكتوب بولى (پوست مارقاسى)
 نە كۆندۈرە يىلەرلەر. آدرەس:

Türkistan Türk Gençler Birliđi
 Sultan Ahmet, Mehmet Paşa yoluđu No. 40
 İstanbul — Turquie

اوتۇنچ — استانبولداق «نوردىستان نوردى كەنجىلەر بىرلىكى» نوردى
 كىستانى، تاشقارداق نوردى قارداشلار بىلە نوردىستان دوستلارغا داھا
 باھىدان نامىشاق وە روس استىلاسى شىجەسەدە بورتدان اوزاقلارغا نوردى
 تون بورت ساغىنچى ايله قاچىرىپ بورگان نوردىستانلىلارنىڭ كوكونى
 ايتىپ اوجون بوپك كە بىر آلېوم چىقارماق ايتىدۇر. اونىكىچون نەللەر
 رە، نوردىستان كوردونوشلەرى، نوردىستان نوردىموشىنى كورسە ئوچى ئورلو
 فوتوغراف، رىسلىرى بولغان «باش نوردىستان» اوقۇچىلارنىڭ مەككۇر
 رىس وە فوتوغرافلارنى وقتىنچا بو قارىدا كورسە تىلگەن بىرلەك آدرەسكە
 يوللاقلارنى اوتۇنچىز. كۆندۈرە چەك رىس وە فوتوغرافلار قاندا لاتما
 مان سوڭ نىر اوز ايكەلەرىگە قايتار بىلاچاقتۇر.

«نوردىستان نوردى كەنجىلەر بىرلىكى»
 استانبول.

باشقارمادان

اشكى شەھەردە بو تۇداشۇر محمد كامىل نىك كە — باشقارمىلارغا بوللاز
 مان مەكتوبىڭنى وقتىدە آلدق وە اوقۇب كۆپ سەۋىدكە ئىشكرلەر ايتەمىز.